

Onsdagen den 20 mars

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av fru tredje vice talmannen.

§ 1 Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkanden

Nr 1 med anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till utbildningsdepartementet samt till utbildning inom kulturområdet jämte motion

Nr 2 med anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till länskolnämnderna m. m. jämte motioner

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 2 Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande nr 3 med anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet jämte motioner.

I propositionen 1974:1 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) hade Kungl. Maj:t under punkten D 8 (s. 125–128) föreslagit riksdagen att till Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet för budgetåret 1974/75 anvisa ett reservationsanslag av 26 625 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:737 av herr Ericson i Örebro m. fl. (s) vari hemställdes att riksdagen som sin mening uttalade att av skolan initierad praktisk yrkesorientering och praktik borde utformas så att kontakt ovillkorligen etablerades med den fackliga organisation som verkade inom det området där eleven skulle delges insikter,

1974:742 av fru Göthberg m. fl. (c) samt

1974:773 av herr Sörenson m. fl. (s).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet för budgetåret 1974/75 anvisade ett reservationsanslag av 26 625 000 kronor,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:773,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:737,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:742.

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet

Herr SÖRENSON (s):

Fru talman! I motionen 773 vill vi aktualisera ett pedagogiskt utvecklingsarbete, som syftar till att öka kunskaperna om de mål och medel som kan tänkas relaterade till arbetarklass och utbildning. I vidare mening söker vi närma oss problem om utbildning, kunskap och begåvning eller intelligens som dynamiska begrepp, vilka är föremål för påverkan och utveckling liksom allt annat omkring oss.

Utbildningsutskottet har givit denna motion en ganska kraftfull genomarbetning, och det skulle kanske mot bakgrunden härav inte behöva sägas mycket mera om den, om inte utskottet, när det kommer till slutet av sitt betänkande, likväl beslutar sig för att avstyrka motionen. Jag vill därför ta tillfället i akt att ytterligare belysa de problem som vi har försökt lyfta fram genom denna motion.

Mycket tidigt uppfattades begåvning och intelligens som relativt statiska begrepp knutna till biologiska faktorer. Det ansågs att vi såsom nyfödda förde med oss in i livet en uppsättning anlag, och dessa anlag bestämde en gång för alla både färdväg och gränser för individens utveckling. Därav följde gärna att ekonomisk och social framgång framstod som ett bevis för goda medfödda anlag, medan å andra sidan misslyckanden ansågs härledda ur mindre goda anlag. Naturen själv gjordes ansvarig för individernas relativa framgångar eller motgångar i samhälle och socialt liv. En primitiv darvinistisk tolkning följer även i modern tid detta mönster.

Vid sidan om äldre, alltjämt kvardröjande föreställningar om begåvning som statistiskt begrepp eller som något som påverkas och utfälls i primitiva konkurrensrelationer i socialt och ekonomiskt liv växer det fram forskningsbelysta föreställningar om begåvning och intelligens som mer komplicerade och påverkansbara faktorer med starka kopplingar till förlopp och utveckling i hela den ekonomiska och sociala strukturen omkring oss. Inom pedagogiken vill jag här gärna nämna forskare som Siwer Hallgren och Torsten Husén, vilka utträttat ett kraftfullt pionjärarbete. Problem som sammanhänger med barns och ungdomars svårigheter genom sociala relationer har också Gustav Jonsson redovisat mycket kraftfullt i sin avhandling "Det sociala arvet" 1967.

Inom Göteborgs allmänna skolstyrelse, där jag har haft förmånen att arbeta en tid, har under de senaste åren gjorts fortlöpande granskning av utfallet mätt över betyg vid de olika rektorsområdena i min hemstad, Göteborg. Från och med läsåret 1972/73 kunde läroplan 69 för grundskolan genomföras helt där. Vid de standard- och skolmognadsprov som då genomfördes påvisades en förbluffande samstämmighet mellan "goda" prestationer och socialgruppstillhörighet mätt över boendesegregationen. Redan vid skolmognadsproven i sexårsåldern påvisades en spännvidd från 0,9 procent under gränsvärdet 29 poäng i ett av de väletablerade familjernas villaområde mot hela 23,1 procent i ett av ytterområdena med bostäder i nyproduktionen, i vilka de bättre placerade av välkända skäl inte har "råd" att bo. Denna tendens återfinns sedan på de relativa nivåerna vid standardproven i tredje respektive sjätte årskurserna. I det förra rektorsområdet nådde barnen medelbetyget 2,32 i svenska i årskurs 3 och 2,66 i årskurs 6 mot 3,3 respektive 3,4 i det

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet

senare området. Delprovets samtliga komponenter från läsförståelse till geometri och matematisk text följde i stort sett samma mönster.

Året därpå, dvs. läsåret 1973/74 följdes proven upp på grundskolans högstadium inför intagningen till gymnasieskolan. I nionde årskursen föll också här samma mönster ut. Mätt över den femgradiga betygskalan fördelade sig betygen i det "bästa" villaområdet med 71 procent över 3 poäng i medelbetyg mot 43 procent i ett av de nyare bostadsområdena i ytterstaden med ett stort inslag av industriarbetare och invandrare. I det förra området gick följdriktigt hela 85 procent över till gymnasieskolan mot bara 56 procent i det senare. Det behöver här knappast sägas ut att ungdomarna från det förra området huvudsakligen gick till tre-, fyra- eller tvååriga teoretiska linjer i gymnasiet, medan ur den senare gruppen huvuddelen gick till tvåårig yrkesinriktad linje respektive fackskola.

Miljöerna och i vidare mening den sociala strukturen fortsätter att reproducera samhällets behov av klassindelad arbetskraft för ett näringsliv i vilket specialiseringen och produktionsförhållandena alltfört med tröstlös monoton vidmakthåller segregeringen i samhället. Så som materialet statistiskt påvisas från Göteborg har det tidigare framlagts forskningsmässigt av Harald Swedner och andra i vårt land. Förhållandet torde vara relativt entydigt i likvärdiga industriella tätorter över hela riket.

De tre- och fyraåriga teoretiska linjerna är högbetygslinjer, och de direkt yrkesinriktade tvååriga gymnasielinjerna blir såsom kompetensreglerna utformats lågbetygslinjer. Vilka konsekvenser får en utbildning som bedrivs efter detta mönster för den enskilde och vilka effekter får detta för samhället och dess utveckling? En gång, kanske vid sekelskiftet eller de närmaste decennierna därefter, fastställdes nuvarande selektionsprincip av ett fattigt samhälle på väg in i industrialismen som produktionsform. Då hade vi varken råd att utbilda mer än några få procent av svenska folket till nivån över folkskolan eller objektivt sett mot bakgrunden av de rådande produktionsförhållandena behov av mer utbildningssubstans i populationen. Vad som då framställdes som vetenskapligt sant eller riktigt var att i stort sett kanske maximalt 25 procent av befolkningen kunde intellektuellt klara en realskola, kanske 10 procent en gymnasieskola och däröver kanske 5 procent eller mindre utbildning på universitets- och högskolenivå.

Låt mig kort granska vad jag nyss försökte säga. Konstatrandet innebär inte ett erkännande av att vi inte skulle ha kunnat anlägga ett annat utbildningsmönster men att mönstret utformades inom ramen för det dåvarande klassamhället. I befolkningen fanns potentiella möjligheter att utveckla begåvning och intellektuella färdigheter långt utöver de ramar som då fastställdes, men den tidens överklass kunde utveckla egna utbildningseffekter, kopplade till färdigheter relevanta för framgång i den historiska situation som förelåg. Detta innebar inte att deras privilegier accepterades men att de garanterades genom fattigdomen, utslagningen, okunnigheten, arbetslösheten och det ojämlika människovärdet, som alltsammans återfanns bland de underprivilegierade i arbetarklassen och som tvang denna till underkastelse och funktionell lydnad i näringsliv och samhälle.

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet

I dag ter sig denna urvalsprincip förlegad. Bakom den står de klassföreställningar som jag sökte beskriva kortfattat och antydningssvis i motionen. Låt mig nu försöka fördjupa analysen.

Dagens läge är ett annat än sekelskiftets och de därefter närmast följande decenniernas. Vi arbetar inte längre i industrin med lågteknologi utan i alltmer komplicerade produktionsprocesser, som för att vidmakthållas och utvecklas kräver kunskaper och initiativ långt utanför de gränser för deltagande och aktivitet som sattes vid industrisamhällets begynnelse. De kompetensregler utskottet talar om på s. 2 i betänkandet i samband med övergång från gymnasieskola till eftergymnasial utbildning blir därför snarare ett hinder än en garanti för vidareutveckling av näringsliv och samhälle. Det är därför att hoppas att den nu tillsatta kompetenskommittén finner nya urvalsregler, som på ett mer tidsenligt sätt svarar mot våra behov.

Än mindre svarar skolan och arbetet inom den mot de krav på personlighetsutveckling till fria, självständiga och harmoniska individer med förmåga att samverka, att uppleva solidaritet och ansvarskänsla i förhållande till andra människor och samhället i vidare mening, som uppställts som politiska mål och inskrivits i läroplanerna för grundskola och gymnasium. Kraven är uttryck för de motsättningar som råder i samhället, men att kraven återfinns i läroplanerna innebär inte att de har förverkligats.

Redan uttryck som att "skolans verksamhet inriktas på att varje enskild elev skall få tillvarata sina anlag och möjligheter och finna studievägar och arbetssätt som främjar den personliga utvecklingen" döljer motsättningar. Om man inser utbildningens och den totala samhällsstrukturens betydelse och tillmäter dem effekter, så följer därav att de också är i stånd att producera anlagen som sådana. Anlagen är inte en gång för alla givna och statiska. Det vi upplever som anlag är i stället en produkt av de spelregler strukturen uppställer. Låt mig exemplifiera.

Om överklassen i ett visst utvecklingskede blir i stånd att ställa regler för urval från folkskola till gymnasium och senare till eftergymnasial utbildning och utvecklar ett skolsystem som medvetet syftar till att leda fram elever till kunskaper som är lämpliga med hänsyn till dessa urvalsregler, då kommer detta i sig att leda fram till en komprimering av ett begränsat antal färdigheter ur en från början betydligt rikare uppsättning potentiella möjligheter eller "anlag". Man får som slutprodukt beställda anlag, som därefter blir bevis för att de som utbildats till kompetens för samhällets ledning också från början haft de rätta anlagen. Man förväxlar orsak och verkan. Till synes av en tillfällighet råkar sedan alla eller flertalet med de "rätta" anlagen komma från överklassen – och de som inte kommer därifrån men ändå lyckats "förvärva" anlagen blir så småningom upptagna i medel- och överklasskikten. Så vidmakthåller systemet sin existens.

Bland de moderna forskare som ägnat sig åt studiet av de processer jag kortfattat försökt beskriva vill jag gärna referera till Basil Bernstein. I likhet med andra strukturalister ser han intelligens mera som en social uppfinning än som en social upptäckt tagen i förnuftig användning av samhället. Som uppfinning har det vi hanterar som intelligens i form av

beställda anlag, främst då vad jag i motionen beskrivit som skraddarsydd av och för överklassens behov genom dess värderingar och språk, blivit ett verktyg i händerna på denna överklass. Sedd ur denna Bernsteinska synvinkel blir förhållandet mellan "dumma" och "intelligenta" ett mer mångtydigt förhållande. De senare har lyckats utrusta sig med en analytisk begreppsapparat och funktionsmodell för abstrakt tänkande, som i ett visst skede av teknisk-ekonomisk utveckling blev effektiv för dem som klass – men också för samhället som helhet. De förra saknar denna apparat men fungerar genom andra färdigheter och med ett annat, mera konkret språkbruk. Skolan i dag arbetar fortfarande med de senares metoder och språkbruk. Därigenom stöts de förra ut. Skolan är helt enkelt inte arbetarklassens skola.

Också i svensk pedagogisk forskning, en forskning som i djupare mening rör kunskapskritik och möjlighet till relevant verklighetsuppfattning, närmar man sig dessa problem. Jag vill här gärna nämna professor Kjell Härnqvist och en av hans assistenter, Björn Sandgren, i Göteborg. Om Bernsteins syn säger den senare med instämmande, att "fenomenet intelligens är ur denna synvinkel både ett instrument för utveckling och en produkt av utvecklingen. Som instrument för utveckling har den genererat" – frambringat – "teorier och kunskapsmängder, som omskapat levnadsförhållanden och ställt krav på nya anpassningsbeteenden, vilka lett till att urvalsmekanismen fått nya domäner att operera på. Nya egenskapskonstellationer har därigenom erhållit ett överlevelse- och anpassningsvärde och blivit involverade i en utvecklingsprocess, som över tid inneburit en förändring av produkten."

Jag har nu kraftigt betonat positiva egenskaper i den funktionsmodell för tänkande och intelligens som historiskt gällt och som betingat utvecklingen här i vår marknadsekonomi, i vårt land och kanske i västerlandet som helhet. Låt mig nu kort granska vilka de negativa effekterna kan tänkas vara.

Den aktuella modellen har som grundelement inlärningsprocesser i riktning mot logiskt abstrakta kategorier. Det är en inlärningsmodell som fungerar bra i tekniska och materiella processer och som har gett utmärkta resultat i den riktningen. De risker som följer med metoden är att den glider från människan till tingen och att den mänskliga dimensionen upplöses. När denna materiella, ekonomiska och tingsliga syn fångar in samhället som helhet och synen färgar totaliteten av sociala kategorier är vi illa ute. Då kan det bli fråga om en intelligens med dragning åt stupiditet. Om denna ledande metod vidare genom överklassens dominans och kraftfulla agerande tillåts färga administration, lagstiftning, produktionsteknisk och samhällsteknisk planering riskerar vi avhumanisering. Jag har försökt påvisa att den kraftfullt färgar skola och utbildning, som är centrala element i utformandet av en strategi för samhället och dess struktur.

Överklassens språk blir vetenskapens och det abstrakta tänkandets språk. Därigenom utövas ett kraftigt tryck på alla som genom kommunikation söker delta i beslutsprocesser, även på oss riksdagsmän. Låt mig läsa upp några meningar ur en aktuell bok, skriven av en forskare som stöder de tankar jag själv sökt utveckla här. Men hans språk blir lika

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet

abstrakt och vetenskapsbetonat, dvs. kommunikationshinder utanför överklassen, som hela den tendens han vill attackera. Han säger: "Piaget betecknar slutstadiet som de formella operationernas stadium skilt från det ursprungliga sensorimotoriska agerandet. Parsons universalism representerar den höga utvecklingsnivån i motsats till partikularism. Freud ser den slutliga utvecklingsnivån i termer av realitetsförankrat beteende skilt från det lustdirigerande beteendet. Vygotsky polariserar det vetenskapliga tänkandets hierarkiska organisation från det primitiva thinking in complexis."

Så kan alltså saker uttryckas – så måste kanske idéer uttryckas på det språk som gäller i det svenska samhället för forskning, vetenskap och kommunikation mellan människor i överklass. Men det är ett språk som vänder taggarna utåt och som hindrar en bred samhällskommunikation.

Och det andra språket, arbetarklassens språk, vilka är dess begränsningar och förtjänster? Uppenbarligen finns det ett sådant språk parallellt med den funktionsmodell i abstrakta kategorier som jag nyss sökte beskriva. Detta språk kan då tänkas ligga närmare vardagsverkligheten och konkret fungera i praktiska sammanhang och som ett språk mellan människor i sociala relationer. Utan att laborera med språk på skilda nivåer – högt eller lågt blir inga riktiga begrepp i dessa sammanhang – kan man anta att detta språk fungerar bra mellan människor medan det förra språket fungerar i tingsliga-instrumentella riktningar.

Låt mig exemplifiera detta med en dikt av en åländsk fiskare, Karl-Erik Bergman, som gett ut några diktsamlingar. Hans språk fungerar bra mellan människor utan att därför tappa i skärpa. Han säger i en dikt:

"I dimman vid Tigrunden
kastade vi ut trålen.
Stretade och drog i fyra timmar
med 2 x 200 hästkrafter.
Men bara i radarn såg vi kobbarna
och de andra båtarna.
På ekolodet tuschades små svarta
klumpar,
och måsarna i kölvattnet bekräftade.

När vi stoppade och spelade in,
blev det andra tag.
En silvervit jättepåse välldes upp
som en driva längs båten.

Men elva ton strömning är ingen poesi.
Vid kajen kröktes ryggar
och knogar vitnade kring skyffelskaftet.

Elva ton strömning till minkmat
medan människomassor dör i
proteinbrist
gör skyfflarna och lådorna ännu tyngre.

Men nästa morgon,
punktligt klockan fem,
kastar vi igen trålen vid Tigrunden.”

Här uttrycks komplicerade mänskliga relationer och sammanhang på ett enkelt och klart, vardagsnära språk.

Också Stig Sjödin, framstigen direkt ur arbetarklassen, har dragit fram verkligheten bl. a. i sina dikter Sotfragment på ett likartat sätt.

Arbetarklassen med sina värderingar och sitt språk finns här. Vad jag försökt säga är att vi inte längre kan fortsätta att gå i en riktning och med en tongivande intelligensmodell som vi samhällsmässigt kommer att få betala ett växande pris för. Intelligens i den tappning vi nu känner den – och som den eftersträvas eller modelleras genom vår skola – är en produkt av oss, inte av naturen.

John Landquist, den gamle fine humanisten, ligger väl inte i sina arbeten helt på den framskjutna teoretiska nivå jag försökt påvisa hos en Bernstein. Men han säger några väsentliga ord om den ständigt aktuella debatten kring arv och miljö, nu återigen upptagen mellan Carl Lindroth, professorn, och Gustav Jonsson i en liten bok som denne har utgivit nyligen: ”Ser man närmare efter på alla kulturskapares utveckling så finner man att såväl arvsanlag som färdig miljöstruktur är material. – – – Naturen ger bara materialet. Målet för någon slags verksamhet känner inte det biologiska arvet till. Det är individens sak att forma målet.”

Kan någon biolog utsäga vilket biologiskt arv, vilket genetiskt arv, som konstituerar sådana samverkansbegrepp som solidaritet, vänlighet, medmänsklighet? Jag tror inte det.

Jag skulle vilja tillägga att det är politikernas sak att utveckla samhället så att alla ges möjlighet att forma sina jämställda mål. Det kan vi inte i dag. Inte genom skolan och inte i näringslivet heller. Men några få kan det bättre än andra genom den skola vi har. Och dessa några fås framgång är nu som tidigare ett hinder för de mångas utveckling och framgång – och kommer att så förbli tills vi har fört undan orättvisorna.

Efter detta borde jag logiskt yrka bifall till min motion. Men min kännedom om den här kammarens arbetsätt och sammansättning säger mig att jag inte vinner särskilt mycket med det. Jag nöjer mig alltså med att uttala den förhoppningen att någon i departementet lyssnar på mig och i kommande budgetarbete tar upp mer pengar och ger direktiv i den riktning som motionen pekar på. Vågar man också hoppas att några ledande personligheter i SÖ riktar en större del av de 26 miljonerna som nu finns angivna till pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete just till arbete i sociala kategorier. I så fall finns det mera substans i det material OECD gav ut den 9 november 1973 under projektnamnet D 1: Progress Report and Proposals for Future Work, än exempelvis i det DUST-projekt som utskottet har pekat på.

Vi arbetar nu eljest med 11 miljarder kronor över utbildningsdepartementet. Ingenting skulle glädja mig mer än att de pengarna på ett riktigare sätt kunde göra *alla* barn och ungdomar delaktiga i det som utsäges i första paragrafen av vår skollag:

”Den genom samhällets försorg bedrivna undervisningen av barn och ungdom har till syfte att meddela eleverna kunskaper och öva deras

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet

färdigheter samt att i samarbete med hemmen främja elevernas utveckling till harmoniska människor och till dugliga och ansvarskännande samhällsmedlemmar.”

I detta anförande instämde herr Bergqvist (s) och fru Johansson i Uddevalla (s).

Herr ERICSON i Örebro (s):

Fru talman! Motionen 737 tar upp en angelägen facklig fråga, och flertalet av de socialdemokrater som skrivit under den har en stark facklig förankring. Vårt önskemål är att informationen i skolan i fackliga frågor skall förbättras.

Utbildningsutskottets betänkande är ytterst summariskt. Man hänvisar till att SÖ efter påstötningar från LO tillsatt en arbetsgrupp. Utbildningsutskottet avstår från att ha någon egen uppfattning i frågan.

Vi konstaterar i motionen att de välmenande intentionerna när det gäller att ge eleverna grundläggande kunskaper om arbetsmarknaden och de fackliga organisationerna ofta dribblas bort vid uppläggnings- och undervisningen. De uttalanden som gjorts om värdet av att företrädare för fackliga organisationer medverkar i undervisningen i dessa frågor har man i många skolor helt enkelt struntat i. Resultatet blir att flertalet ungdomar, när de lämnar skolan och går ut på arbetsmarknaden, vet mycket litet om de fackliga organisationerna och den fackliga verksamheten.

Låt mig bara ta ett exempel från den praktiska verkligheten.

FCO-distriktets ombudsman i Örebro Kjell Boström berättar i en tidningsintervju nyligen att fackliga informatörer nekas komma in på ett flertal skolor i länet. Många rektorer säger nej och motiverar det med att de inte vill ha någon ”politisk propaganda” i skolan!

Boström säger: ”Vi har mött motstånd från flera håll. Det är studierektorerna som ensamma bestämmer vilka organisationer som ska få komma till tals. Tydligt är det så att de uppfattar våra böcker som tendensiösa medan materialet från Svenska Arbetsgivarföreningen anses vara objektivt.”

Och han fortsätter: ”Vi ser mycket allvarligt på det här. Skoleleverna har ofta mycket dåliga kunskaper i fackliga frågor. De enda som tjänar på detta är arbetsgivarna.”

Det är ingen svårighet att finna rader av fackliga förtroendemän från andra håll i landet som kan bekräfta Boströms erfarenheter.

Det är denna verklighet som är bakgrunden till att LO skrivit till SÖ och begärt nya riktlinjer för samverkan mellan skola och arbetsliv.

Utbildningsutskottets betänkande ger intrycket att man inte vill ta ställning. Det är tydligen någon form av opartiskhet man försöker slå vakt om. Men vilket behov av kunskaper om arbetslivet har ungdomarna när de lämnar skolan? De allra flesta kan klara sig bra utan kunskaper om Arbetsgivarföreningens argument. Däremot har de stort behov av praktiska och konkreta kunskaper om de fackliga organisationerna. Det är ju ändå som löntagare som nästan alla träder ut på arbetsmarknaden.

Därför menar vi motionärer att man borde utnyttja den av skolan

initierade praktiska yrkesorienteringen och praktiken för att öka elevernas kunskaper om de fackliga organisationerna och deras verksamhet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till motionen 737.

I detta anförande instämde fru Hansson, herrar Konradsson och Bergqvist, fru Andersson i Kumla samt herrar Haglund, Strömberg i Vretstorp, Larsson i Vänersborg och Sörenson (samtliga s).

Herr LARSSON i Staffanstorp (c):

Fru talman! Jag lyssnade på herr Sörensons ganska långa anförande i anledning av den av honom väckta motionen 773, som behandlas i ett enhälligt utskottsbetänkande. Han sade att vår skola inte är arbetarklassens skola. Det är rätt underligt, herr Sörenson, att de socialdemokratiska utbildningsministrarna under fyrtio år inte har haft någon som helst kontakt med arbetarklassen!

Får jag försöka återföra herr Sörenson till en litet mera verklighetsnära kontakt med skolan. Herr Sörenson säger att han vill åstadkomma jämlikhet i utbildningen. En sådan strävan är ingen nyhet. Redan 1940-talets skolutredningar hade bl. a. detta som en av sina främsta huvudmålsättningar.

Trots att tankegångarna i denna motion ligger fjärran i tiden har utskottet ändå, som herr Sörenson själv kunde konstatera, behandlat motionen ingående. Jag skall bortse från en del egendomligheter i den och vill bara erinra om att vi med den nioåriga obligatoriska skolan har fått den största breddningen av folkundervisningen i detta land.

Herr Sörenson talar här om "överklassens utbildning", osv. Det verkar som om herr Sörenson inte har följt vad som hänt på skolreformernas område under alla dessa år. Vi har också fått gymnasiereformen som ett led i strävandena att skapa jämlikhet. Fattade jag herr Sörenson rätt när han talade om skillnaderna mellan de teoretiska och praktiska linjerna i gymnasieskolan? Jag är rätt övertygad om, herr Sörenson, att de som läser en praktisk linje på yrkesskolan och får en god yrkesutbildning kan leva lika lyckliga som de som går en akademisk studieväg. Vi har som inträdesvillkor till den högre utbildningen även fått meriteringen genom fem års yrkeserfarenhet osv. Vi har vidare de studiesociala reformerna, vilket också erinras om i utskottsbetänkandet.

Herr Sörenson talar om experiment och forskning, och han nämner en hel del projekt. Även jag kan erinra om forskning som pågått under senare år, t. ex. forskningen om sambandet mellan social bakgrund och resultat av begåvningsprov. Detta samband är synnerligen väl dokumenterat i den internationella forskningen. För svenskt vidkommande kan det räcka med att hänvisa till den studie inom det s. k. individualstatistikprojekt som genomfördes av A. Svensson år 1971. Denna undersökning omfattade 16 500 slumpvis valda normalåriga elever i vanlig klass inom årskurs 6. Jag skall inte uppehålla mig närmare vid resultatet av den undersökningen, men det är uppenbart att undersökningar av detta slag ger belägg för att elever som kommer från s. k. mera studiemotiverade hem får en större verbal förmåga. Jag vill i detta sammanhang erinra om att SIA-utredningen har tagit upp problemet med undervisningen av de

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet

svagpresterande eleverna. Jag kan hålla med om att Lgr 69 visserligen betonar undervisningens sociala aspekter och nödvändigheten av en individcentrerad skola, men jag anser att läroplanen ändå är litet väl teoribetonad. Riksdagen uttalade häromåret att vi borde få en bättre balans mellan teori och praktik i dagens grundskola. Jag nämner inte detta därför att det var en motion från centern som föranledde detta uttalande, utan därför att det är betydelsefullt att det kommer in praktik i undervisningen. Jag tror att allt tal om att hjälpa fram de svagpresterande eleverna bättre kan omsättas i verkligheten om vi får in litet mera praktik i undervisningen. De barn som kommer från de mer studiemotiverade hemmen har kanske en större verbal förmåga, men de barn som inte har denna förmåga kan genom kunskaper inhämtade i praktiskt arbete uppnå goda resultat. På det sättet får vi en bättre studiemotivation och en större trivsel i skolan, och det blir ett bättre resultat i undervisningen.

För ett bättre resultat i skolan krävs också ett större engagemang från föräldrarnas sida än vad vi hittills lyckats åstadkomma. Den nu inrättade allmänna förskolan med tidig språklig och begreppslig träning kommer säkerligen också att bli betydelsefull i detta hänseende. Både SIA:s och SSK:s utredningsförslag om en friare resursanvändning ger även skolstyrelserna möjlighet till en mera problemstyrd resursdisposition. Skolan kommer med andra ord att kunna satsa mera där det behövs. Som det med mycket stor tydlighet framgår av utskottets skrivning pågår såväl forsknings- som utrednings- och uppföljningsarbete för att ge elever med olika anlag en så god undervisning som möjligt inom det område som de själva vill välja och känner sig mest studiemotiverade för. Jag tror därför att den ingående behandling som utskottet har ägnat denna motion klart visar att åtgärder här är på gång som skall ge möjlighet för de olika individerna att få så goda kunskaper som möjligt i dagens skola. Jag yrkar därför bifall till utskottets enhälliga hemställan.

Får jag sedan uppehålla mig litet vid herr Ericsons i Örebro motion om den praktiska yrkesorienteringen i skolan. I likhet med vad jag sagt om betydelsen av praktik i undervisningen är det säkerligen som det står i denna motion nödvändigt att ha en god kontakt med näringslivet och med arbetslivet över huvud taget samt med organisationerna. Det har vi säkerligen ingenting emot. Som framgår av utskottets betänkande har ju AMS tillsammans med SÖ och UKÄ tillsatt en arbetsgrupp, i vilken ingår de huvudsakliga fackorganisationerna. LO har också till SÖ hemställt att man skall uppmärksamma frågan om behovet av samverkan mellan skola och arbetsliv. En god kontakt är alltså redan etablerad. Därför anser utskottet att motionen inte påkallar någon åtgärd.

Fru talman! Jag yrkar också i detta hänseende bifall till utskottets hemställan.

Herr SÖRENSON (s):

Fru talman! Jag har med en viss misströstan lyssnat till herr Larssons i Staffanstorps plädering för utskottets hemställan. Riktigt så som herr Larsson har skildrat det har inte utskottet lagt upp saken. Jag har i utskottets betänkande velat tolka in mera positiva värderingar än dem som herr Larsson gav till känna.

Herr Larsson sade att vi har haft en socialdemokratisk arbetarregering under flera decennier. Det är riktigt. Det är också riktigt att vi har genomfört en rad betydande reformer på skolans område. Det behöver inte herr Larsson upplysa mig om, för det har jag redan själv upplyst om i motionen, vars hela ingress tar sikte på att beskriva vilka dessa reformer är. Jag upplyser där även om de reformer som syftar till att försöka lösa de problem som vi har aktualiserat i vår motion. Jag skall inte gå in på den typen av resonemang. Jag skall bara kort försöka klargöra hur vi uppfattar orsakerna till misslyckandena. Jag har tidigare i min plädering försökt beskriva detta.

Vi lever i ett klassamhälle med ett mycket kraftfullt borgerligt tryck. Vi arbetar med en skola där de övergripande läroplanerna framkommer som resultat av politiska beslut fattade här i riksdagen. Men när det pedagogiska utvecklingsarbetet skall göras, har vi att ta hänsyn till att i detta arbete deltar människor, vilka styrs av överklassens värderingar eller är påverkade av dem. Hela utvecklingsarbetet beskrivs därför ofta i termer, som mera ingår i överklassens abstrakta språk än i arbetarklassens. Det räcker inte med det, utan i flertalet av landets skolor arbetar den ledande administrationen väsentligen med detta överklassspråk och dessa överklassvärderingar. Det är detta tryck som elever från arbetarklassen möter i skolan och som gör att de ofta stötes ut.

Vi lever alltså i ett klassamhälle som arbetar på detta sätt, något som också har beskrivits mycket öppenjärtigt introspektivt av ett betydande antal borgerliga författare, klassiker i den franska litteraturen från Stendhal fram till François Mauriac och av klassiker i Sverige som August Strindberg fram till modernare författare i den svenska borgerligheten som Olle Hedberg. De har på ett lysande sätt belyst dessa borgerliga fördomar, den borgerliga inkräktheten i den typ av samhälle som vi lever i i dag. Det borde stå klart för en upplyst svensk allmänhet vad de motsättningar som jag här har försökt beskriva består av.

Jag kan inte finna annat än att herr Larsson i Staffanstorp ingenting har förstått av vare sig motionen eller min plädering. Det är därför ganska meningslöst att stå här och upprepa vad jag har sagt tidigare och vad som står i motionen. Jag sätter kammarens ledamöter alltför högt för att på det sättet uppta dyrbar tid, men jag vill rekommendera herr Larsson i Staffanstorp att på nytt läsa igenom motionen och göra det grundligt samt därefter läsa riksdagsprotokollet när det kommer ut i tryck.

Herr LARSSON i Staffanstorp (c):

Fru talman! Jag skall efterkomma herr Sörensons rekommendation direkt och läsa högt ur motionen: "I stället för koncentrationsläsning, individualiserad och lärarledd undervisning verbaliserad och metodiskt anlagd till överklassens relativt mer avancerade och differentierade språkfärdigheter kunde då skolan och experimenten utformas efter helt andra mönster där verklighetsnärlighet, bredare linjeval, grupparbeten i förening lärare-elever, kortare modulbitar avpassade som byggstenar vilka framåtriktade kan leda till ökad överblickbarhet — — —."

Denna något underliga skrivning — det är väl ändå ett ganska mildt uttryck — tar väl fasta på nödvändigheten av att få de olika individernas

Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet

utbildningsbehov tillgodosedda? Det är något jag gärna i så fall håller med om. Men det är ju något som vi redan har i dagens skola – differentierad undervisning, specialundervisning och stödundervisning på i genomsnitt 0,53 veckotimmar per elev. Denna undervisning kostar 1,2 miljarder kronor per år.

Jag förstår att det kanske inte är så lätt för herr Sörenson att hålla reda på vad SIA-utredningen sysslar med. Dess arbete går bl. a. ut på att hjälpa de svagpresterande. Skolan är en del av samhället och måste fungera på samma sätt som det omgivande samhället. Ökade resurser måste användas till att tillgodose verklighetsbetonade krav, exempelvis nödvändigheten av en god undervisning.

Jag anser mig inte behöva ta upp allt det som herr Sörenson pläderade för. Skolpolitiken i detta land har gått ut på att mer och mer försöka demokratisera utbildningen. All policy har liksom inriktats på detta. I dessa strävanden har alla partier varit ense, även herr Sörensons parti. Ett enigt utskottsbetänkande säger måhända också en del.

Herr SÖRENSON (s):

Fru talman! Jag tänker inte förlänga debatten. Jag upprepar vad jag tidigare sade: Herr Larsson i Staffanstorps har inte förstått ett dugg av det som återfinns i motionen eller det som jag pläderat för. Det är inte fråga om att från ett överläge hjälpa fram några få från ett underläge. Det är fråga om att arbetarklassen skall komma fram i skolan efter sina egna värderingar. Försök att förstå det!

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 737 av herr Ericson i Örebro m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3 Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande

Nr 9 med anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till investeringsbidrag för skolväsendet jämte motioner

Näringsutskottets betänkande

Nr 4 i anledning av propositionen 1974:18 med förslag till lag om ändring i lagen (1916:156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 4 Skyldigheten för myndigheter att i vissa fall anlita Sveriges kreditbank, m. m.

Nr 44

Onsdagen den
20 mars 1974

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 5 i anledning av motioner om förstatligande av affärsbankerna och angående Post- och Kreditbanken m. m.

*Skyldigheten för
myndigheter att i
vissa fall anlita
Sveriges kredit-
bank, m. m.*

I detta betänkande behandlades motionerna

1974:1132 av herr Oskarson m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla att det förestående samgåendet mellan postbanken och Sveriges kreditbank icke kom till stånd,

1974:1500 av herr Hermansson m. fl. (vpk) såvitt gällde hemställa (3) att riksdagen skulle hos regeringen hemställa om förslag om att i statens ägo överföra de privata affärsbankerna samt

1974:1520 av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp) vari hemställdes att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t hemställa om att bestämmelserna om statlig myndighets skyldighet att anlita Sveriges kreditbank/Post- och Kreditbanken för banktransaktioner och vid deponering av medel upphävdes.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1500 såvitt den gällde förstatligande av de privata affärsbankerna (punkten 3),

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1132 om återkallande av beslutet om samgående mellan postbanken och Sveriges kreditbank,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1520 om upphävande av föreskriften om skyldighet för myndigheter att i vissa fall anlita Sveriges kreditbank.

Reservationer hade avgivits

1. såvitt gällde förstatligande av de privata affärsbankerna av herr Svensson i Malmö (vpk) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionen 1974:1500 punkten 3 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört angående förstatligande av de privata affärsbankerna,

2. såvitt gällde samgående mellan postbanken och Sveriges kreditbank av herrar Regnéll (m) och Siegbahn (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1132 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört rörande upphävande av beslutet om samgående mellan postbanken och Sveriges kreditbank,

3. såvitt gällde skyldigheten för myndigheter att i vissa fall anlita Sveriges kreditbank av herrar Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Gustafsson i Byske (c), Andersson i Örebro (fp) och Sjönell (c), fru Hambræus (c) samt herr Siegbahn (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1520 som sin mening gav

Onsdagen den
20 mars 1974

*Skyldigheten för
myndigheter att i
vissa fall anlita
Sveriges kredit-
bank, m. m.*

Kungl. Maj:t till kända vad reservanterna anfört om upphävande av föreskriften om skyldighet för myndigheter att i vissa fall anlita Sveriges kreditbank.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Fru talman! Frågan om förstatligande av de privata affärsbankerna har behandlats i denna kammare tre gånger tidigare, varvid näringsutskottet i sina betänkanden har avvisat förslaget. Trots detta står följande fakta kvar:

Affärsbankerna utgör mäktiga centra för storkapitalets makt över svenskt näringsliv. De som har makten över de stora privatägda affärsbankerna sitter som spindlar i finanskapitalets nät och kontrollerar oerhörda tillgångar, stora industrier, grundvalen för hundratusentals medborgares arbete och utkomst. Alla stora finansgrupper i Sverige och de koncerner som är underställda dem är knutna till någon affärsbank. Majoriteten av de ägargrupper som enligt koncentrationsutredningen dominerar svenskt näringsliv är knuten till en av storbankerna: Skandinaviska enskilda banken. De båda banker som den 1 januari 1972 slog sina påsar ihop och bildade SE-banken hade år 1969 37 styrelseledamöter och direktörer, vilka tillsammans innehade 517 styrelseuppdrag i 374 bolag. Efter sammanslagningen behärskar denna bank ca 200 styrelseordförandeposter i svenska aktiebolag och inte vilka aktiebolag som helst utan aktiebolag som förgrenar sig över hela det svenska näringslivet. Denna banksammanslagning har följts av fler, t. ex. bildandet av Götabanken.

Man har gjort gällande att vi fortfarande skulle ha konkurrerande banker, men så är knappast fallet. De samverkar villigt i flera företag. De större affärsbankerna kontrollerar flera av de mindre osv. Bankernas roll som ett storkapitalets förnämsta instrument att behärska näringslivet kvarstår i Sverige.

Vänsterpartiet kommunisterna har flera gånger visat att för att en ekonomisk politik skall kunna vara i de arbetandes intresse och för att den skall kunna ge några resultat måste näringslivet vara samhällligt styrt, och storfinansens maktställning måste vara tillbakaträngd. Ett led i en sådan politik är att storfinansens maktinstrument i de privata affärsbankerna drivs ur deras händer och förstatligas. Vänsterpartiet kommunisterna är inte ensamma om att resa detta krav.

Även inom det socialdemokratiska partiet finns stora grupper som ställer sig bakom kravet om ett förstatligande av affärsbankerna och kreditväsendet. Jag vill bara erinra om den stora mängden motioner till SAP:s kongress 1972 i denna fråga, motioner som i flera fall undertecknats av stora socialdemokratiska organisationer. *Samma* krav har också många gånger rests i fackföreningsrörelsen.

Men näringsutskottet låter sig icke påverkas av denna opinion. Man tycker i utskottet att nu gällande regler och de förändringar i dem som föreslås i utredningen Kreditpolitiska medel skulle vara tillräckliga för att trygga ett samhällligt eller folkligt inflytande över affärsbankerna. Detta är naturligtvis avhängigt av hur stor makt man vill att kapitalägarna skall ha och hur mycket makt man vill att det arbetande folkflertalet skall ha

Onsdagen den
20 mars 1974

*Skyldigheten för
myndigheter att i
vissa fall anlita
Sveriges kredit-
bank, m. m.*

över affärsbankerna. Delar man vår ståndpunkt att de arbetandes makt skall öka, måste utskottets påstående tillbakavisas. Utskottet menar med sina ord "tillfredsställande samhälleligt inflytande över bankväsendet" tydligen att kapitalet skall ha den avgörande bestämmanderätten. Att storfinsans kan använda sina positioner i affärsbankerna som språngbräddor för att kontrollera övrigt näringsliv kan inte utskottet se. Dessa positioner berörs inte ens eller i varje fall inte nämnvärt, om staten kan sätta upp vissa likviditetskvoter eller utfärda andra kreditpolitiska och tekniska restriktioner för affärsbankernas verksamhet. Inte heller har maktpositionerna för storkapitalet genom affärsbankerna på något sätt minskats genom statliga styrelserepresentanter i bankernas styrelser.

Utskottets betänkande är i dessa stycken inte bättre underbyggt än tidigare år när man avslagit vpk-motioner om affärsbankernas förstatligande. Därför vill jag, fru talman, med det sagda yrka bifall till reservationen I av herr Svensson i Malmö.

Herr REGNÉLL (m):

Fru talman! Någon stor debatt ämnar jag för min del inte ta upp kring sammanläggningen av postbanken och Kreditbanken. Förberedelserna har gått så långt att skutan kan beräknas utan försening komma att sättas i sjön vid kommande halvårsskifte.

Alla har inte anledning att fira sjösättningen med hurrarop. Bostadsbyggare, kommunalkamrerare, ekonomichefer i mindre och medelstora företag kommer att få ökade bekymmer när det gäller att ordna krediter.

Sammanläggningen minskar nämligen utbudet av långfristigt kapital. Postbanken har varit en betydande lånegivare på den långa kreditmarknaden. Småspararnas insättningar på postsparbanksböcker och korta transaktionsmedel på postgirot har kommit till nytta för bostadsbyggandet, för kommunerna och för näringslivets investeringar. Det finns stor risk för att den nödvändiga transformeringen av korta pengar till långa inte kommer till stånd i samma utsträckning när postbankens kapitalförvaltning slukats upp av Kreditbankens kreditavdelning.

En annan risk är att det blir svårt att få en riktig uppfattning om lönsamheten hos de väsensskilda aktiviteter som kommer att blandas samman i den nya PK-banken. Portokostnader och servicenivå inom postverket kan komma att kopplas samman med bankrörelsens resultat på ett sätt som kan ge upphov till besvärliga konflikter mellan olika intressen.

Sammanläggningen minskar också den fria konkurrensen. Herr Oskarsen och hans medmotionärer pekar på marknaden för utlandsvalutor och på postverkets minskade frihet att placera överskottsmedel.

Med detta sista konstaterande är jag inne på ämnet för motionen 1520, avlämnad av nu sittande talman, fru Nettelbrandt. Motionen vänder sig emot den förmånsställning som de statliga kreditinstitutet har i fråga om vissa statliga transaktioner. I näringsutskottets betänkande lämnas en ingående redogörelse för de bestämmelser som gäller, och jag behöver väl därför från talarstolen inte upprepa detta.

Utskottets socialdemokrater och den kommunistiska ledamoten försvaret de statliga kreditinstitutens förmånsställning genom att storsvenskt

Onsdagen den
20 mars 1974

*Skyldigheten för
myndigheter att i
vissa fall anlita
Sveriges kredit-
bank, m. m.*

åberopa att den har gamla anor. Som argument från det hållet är detta verkligen ganska förbluffande. Centern, moderaterna och folkpartisterna har visat sig mera progressiva och vill få konkurrenslikställighet till stånd.

Jag ber, fru talman, att få yrka bifall till reservationerna 2 och 3 under näringsutskottets betänkande nr 5.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Fru talman! Vi har ju haft delade meningar om tidigare bankfusioner. När Skandinaviska banken och Enskilda banken företog sin sammanslagning skedde det med den motiveringen att de skulle få större konkurrenskraft. Sedan sammanslogs postbanken och Kreditbanken, och då använde man samma motivering: man skulle få större konkurrenskraft. Tydligen tänkte man då att denna konkurrenskraft i stor utsträckning skulle gälla mot den förut fusionerade storbanken.

Som här sagts förut finns det en kungörelse, som gäller sedan några år tillbaka, om att medelsförvaltande myndigheter är skyldiga att anlita Kreditbanken – och alltså snart dess efterträdare PK-banken – och måste betrakta den som den bank där medlen skall placeras. Genom den kungörelsen får banken en extra förmån i konkurrensen gentemot andra kreditinrättningar. Vi menar att konkurrensen mellan bankerna skall ske under likartade förutsättningar.

Utskottsmajoriteten stöder sig på att en växande del av kapitalbildningen förts över i offentlig regi. Det synes mig snarare vara ett skäl mot att ett särskilt stöd genom kungörelsen 453 av år 1951 skulle behövas som en reglerande faktor, i det att allmänt disponerade medel skall placeras i PK-banken.

När PK-banken börjar sin verksamhet den 1 juli 1974 vet man ännu inte erfarenhetsmässigt hur den kommer att fungera och hur förhållandet blir gentemot övriga kreditinstitut. Men har den lördagsöppet, blir det naturligtvis ytterligare en förmån som kommer PK-banken till godo.

Man får räkna med att personalen på poststationerna kanske inte är van vid bankmässiga ärenden i början. Det kan t. ex. inte vara tillfredsställande att övriga banker får ta sig an mera invecklade bankaffärer, medan de enklare medelsdispositioner som myndigheterna skall göra kommer PK-banken till godo genom den kungörelse som är gällande. Jämställdheten blir därigenom obefintlig.

Motionen 1132 från moderaterna, vari hemställs om stoppande av den sammanläggning till PK-banken som är färdig att verkställas den 1 juli 1974 och som beslöts under år 1973, har vi från centern inte ansett det i detta läge vara riktigt att stödja. Man skulle därmed tillintetgöra det arbete och de kostnader som har nedlagts på förberedelserna för denna fusion av två statliga institutioner, även om vi – det måste jag säga -- anser att det hade varit bäst om den aldrig hade skett. Men det är som moderaternas talesman, herr Regnéll, här uttryckte det -- att skutan skall i sjön den 1 juli. Även han anförde att hans entusiasm var av det svalare slaget.

Vpk:s motion 1500 om förstättligande av affärsbankerna innebär ett ofta upprepat yrkande från vpk. Som vi nyss hörde var det tredje gången i det här huset som man framförde detta yrkande motionsvis. Motionen

skulle avse alla banker utom sparbankerna och Föreningsbanken Jordbrukskassan. Jag tror inte att denna stora socialisering skulle vara till gagn för den svenska produktionen och inte heller i stort sett för enskilda anställda i olika företag. Jag har ett minne av att ett svenskt företag lade ut en beställning på två båtar i Jugoslaviens förstatligade näringsliv. Men man fick hjälpa till med att skaffa fram medel för att få dessa båtar färdiga.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen 3, som bygger på en motion av fru talmannen.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Fru talman! Vi har ju under de senare åren haft att ta ställning till olika bankfusioner. Det har gällt tillkomsten av Skandinaviska enskilda banken och Post- och Kreditbanken. Båda dessa fusioner mellan bankföretag har haft som motiv att man skulle bli konkurrenskraftig – vad gäller SE-banken konkurrenskraftig internationellt. Även om det var en hel del debatt kring PK-banken här i kammaren, anser vi från folkpartiet att beslutet självfallet ligger fast. Nu har man kommit så långt i förberedelserna att det inte finns något skäl att rucka på det beslutet.

Däremot har vi en annan uppfattning när det gäller statliga myndigheters placering av överskottsmedel, en fråga som herrar Regnéll och Börjesson i Glömminge har redovisat och som också tas upp i reservationen 3, även om det tidigare förhållandet enligt utskottets skrivning har gammal hävd – att statliga myndigheter skall vara skyldiga att anlita riksbanken och postgironörelsen. Efter tillkomsten av Sveriges kreditbank var man ju tvungen att placera sina överskottsmedel i Kreditbanken och även ta del av dess tjänster i övrigt. Jag tycker att motivet för bestämmelsen, att statliga organ skall ha den skyldigheten, inte är relevant i dag när PK-banken har tillkommit och får en utomordentligt stark ställning i det svenska bankväsendet.

Jag tycker också att det finns ett annat motiv för att man inte skall bibehålla den här bestämmelsen, nämligen att vi från den 1 januari 1974 har en ny upphandlingsförordning. Den gäller, till skillnad från den gamla upphandlingsförordningen, även tjänster. I den proposition som förelades riksdagen underströk departementschefen särskilt hur viktigt det var att de statliga myndigheterna i sin upphandling av tjänster utnyttjade den konkurrens som fanns, så att man fick de förmånligaste buden. Det finns mycket i departementschefens uppfattning som sammanfaller med önskemålet om upphävande av dekretet att de statliga myndigheterna skall placera sina överskottsmedel i Kreditbanken.

Med detta vill jag yrka bifall till reservationen 3.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Som det redan har sagts är denna fråga inte direkt ny i kammarens annaler; vi har debatterat vissa avsnitt av den alla de tre senaste åren. Det är fjärde gången vi diskuterar en del av det här nu, och

Nr 44

Onsdagen den
20 mars 1974

*Skyldigheten för
myndigheter att i
vissa fall anlita
Sveriges kredit-
bank, m. m.*

Onsdagen den
20 mars 1974

Skyldigheten för myndigheter att i vissa fall anlita Sveriges kreditbank, m. m.

därför må det väl vara mig förlåtet om jag inte stannar så länge i talarstolen.

Reservationen 1 gäller frågan om förstatligande av de privata affärsbankerna. Det är Jörn Svensson som står fast vid sin inställning — han vill ha ett förstatligande — och det hedrar honom i och för sig att han gör det.

Jag tänker inte ta upp någon stor debatt med herr Hagberg. Jörn Svensson och jag har fört den här debatten flera gånger, och jag tror att kammaren inte skulle vara särskilt glad över att få den upprepad. Låt mig kort och gott säga att det är riktigt när herr Hagberg talar om alla de gånger vi har diskuterat saken.

Herr Hagberg nämnde att den socialdemokratiska partikongressen 1972 hade att ta ställning till motioner om förstatligande av affärsbankerna, men se näringsutskottet låter sig inte påverkas, sade han. Ja, den socialdemokratiska partikongressen behandlade dessa motioner och fattade beslut om dem, och det är beslut som jag finner väldigt betydelsefulla. De gick emellertid inte i den riktning som herr Hagberg här försöker få det till.

Jag vill helt kort säga att jag tycker att det skulle vara väldigt tokigt att just nu gå in för ett förstatligande av alla affärsbankerna — det skulle bara leda till att man gav den privata industrin en enorm mängd kapital att investera på helt annat håll.

Särskilt tokigt vore detta i dagens läge när vi startar en stor statlig bank genom att slå ihop Kreditbanken och postbanken till den största affärsbanken, som kommer under samhällets insyn. Vi har riksbanken, vi har bankinspektionen, vi har offentliga styrelseledamöter och allt detta. Vi följer alltså frågan. Sparbanker och jordbrukskassor har också fått helt andra möjligheter att delta i det ekonomiska livet än tidigare.

Mot denna bakgrund anser jag att det inte finns anledning att offra fler ord på den här frågan. Jag kan hålla med om att det gäller att följa affärsbankernas göranden och låtanden, men i övrigt bör vi inte vidta någon åtgärd just nu. Dessutom kan det påpekas att den kreditpolitik som bedrivs och det sparande som nu sker, vilket i allt större utsträckning förs över i det allmännas händer, inte motiverar sådana här åtgärder i dag.

Reservationen 2 gäller samgåendet mellan postbanken och Sveriges kreditbank. Det beslutet fattades så sent som i november månad 1973, och det finns väl ingen större anledning att upprepa de argument som riksdagens majoritet då anförde för att vidta den här anordningen. Herr Regnéll upprepade de tre typer av argument som framfördes från oppositionshåll i november: Det skulle bli ont om riskvilligt långsiktigt kapital — alltså långfristiga krediter — det skulle bli en väldig maktkoncentration och det skulle bli väldigt besvärligt för postverket att klara sin service. Jag tror fortfarande att herr Regnéll har fel på alla punkterna. Ingenting av detta kommer att hända. Men jag föredrar att icke upprepa argumenten. Det finns ingen anledning ens praktiskt att göra det här, och dessutom tycker jag det skulle vara ganska menligt för riksdagens anseende att besluta en sak i november och riva upp beslutet i mars. Att hålla på så tror jag inte vore lyckat. Herr Regnéll inser nog också innerst inne att det är ett slag i luften att försöka riva upp beslutet nu.

Reservationen 3 gäller skyldigheten för myndigheter att i vissa fall

anlita Sveriges kreditbank. Det finns en gammal bestämmelse om att statliga myndigheter o. d. skall utnyttja riksbanken, postgiroörelsen eller Sveriges kreditbank, och den bestämmelsen tycker vi är ganska vettig. Det har varit så rätt länge.

Herr Regnéll säger att vi mycket storsvenskt åberopar att detta har så varit av hävd. Nej, men det står i motionen att denna bestämmelse kom till i samband med att Sveriges kreditbank inrättades och att den torde ha införts för att stödja Kreditbanken. Detta är inte sant. Bestämmelsen om att just Kreditbanken skulle användas tillkom i samband med att banken inrättades. Tidigare kan den ju inte ha funnits. Men en liknande bestämmelse fanns redan 1895 — om vi nu skall gå till historien — och då var det riksbanken det gällde. På 1920-talet tillkom sedan postgiroörelsen, och då bestämdes det att riksbanken och postgiroörelsen skulle ha dessa pengar. År 1951 slutligen tillkom bestämmelsen att också Kreditbanken, som då hade inrättats, skulle vara med. Jag kan inte förstå skillnaden mellan detta tillvägagångssätt och det som tillämpas i det privata näringslivet. Herr Regnéll har ju en del med banker att göra, och det har jag också som extraknäck. Vi vet därför båda att en koncern, som inom sig har både industrier och banker, i all möjlig utsträckning utnyttjar den egna banken.

Jag vill i detta sammanhang också fråga herr Börjesson i Glömminge hur det är med jordbrukarnas transaktioner vid skogsförsäljning och liknande affärer. Går inte också jordbrukarna i allt väsentligt till jordbrukets banker? Jag har aldrig haft en tanke på att angripa det; jag anser det vara ganska naturligt. Varför skall det då stiftas en särslag när det gäller statens affärer och statens banker? Det har jag väldigt svårt att förstå.

Herrarna talar så ofta om att vi skall ha konkurrens på lika villkor, men det skall tydligen inte gälla statliga företag och institutioner. De skall behandlas på ett särskilt sätt. Sådant tal tycker jag vi kan låta bli att föra den här gången och i stället försöka vara litet konsekventa. Åtminstone kunde herrarna försöka handla litet grand i stil med vad ni så ofta talar om.

Sedan sade herr Börjesson i Glömminge att detta tillvägagångssätt har kommit till för att stödja Kreditbanken och att den banken borde kunna klara sig utan det stödet. Det bör emellertid vara svårt för herr Börjesson att plocka fram bevis för att detta är något särskilt stöd till Kreditbanken och att förfarandet ger väldiga inkomster. Det är inte så, utan i stället är det en praktisk och vettig anordning att staten använder de banker och penninginrättningar som står staten närmast.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Herr talman! Herr Svanberg förklarade att han inte ville dra upp någon längre debatt i denna fråga, och jag skall inte heller göra det. Men några påpekanden måste jag ändå göra.

De motioner i detta ämne som väcktes till den socialdemokratiska partikongressen rörde frågan om ett förstatligande av de privata

Onsdagen den
20 mars 1974

*Skyldigheten för
myndigheter att i
vissa fall anlita
Sveriges kredit-
bank, m. m.*

affärsbankerna, men det har näringsutskottet inte alls varit med på. Den socialdemokratiska partikongressen får ta vilket beslut som helst, men den opinion som finns ute i landet – även inom det parti som herr Svanberg tillhör – visar att det är krafter i rörelse som vill ha en ändring till stånd.

Vidare underlät herr Svanberg att nämna att det är kapitalet som styr de flesta investeringar, och eftersom både herr Svanberg och jag kommer från ett skogslän har vi säkert båda erfarenheter av de krafter som styr. Det är krafter som sitter även i affärsbankerna. Men de bankerna kan inte genom kapitalbildning styra över det arbetande folket. Om vi skall få ökad makt åt arbetarna, så måste vi som ett första steg gå in för ett förstatligande. Och då är det inte fråga om någon socialisering, som herr Börjesson i Glömminge ville göra gällande. Vad vi här pläderar för är ett första steg i ett förstatligande. Naturligtvis vill vi nå en socialisering, men denna åtgärd är ingen socialisering. Det vill vi med kraft säga ifrån. Men det är ett steg på vägen mot ökad arbetarmakt. Det kan vi slå fast.

Det kanske mest anmärkningsvärda är emellertid att i de banker det här gäller sitter det representanter för hela näringslivet. I den sammanslagna SE-banken sitter människor som behärskar hela vårt svenska näringsliv – och det vill inte näringsutskottet göra något åt! De restriktioner man här hänvisar till kan inte begränsa det inflytandet. Därför går man egentligen på kapitulationslinjen och för fram den filosofin att det som är bra för storfinsan måste vara bra för arbetarna. Men det vet arbetarna att det inte är.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Herr Svanberg framhöll – om jag uppfattade honom rätt – att jag ville ha en särslag. Men har vi inte just en särslag, som kommer att gynna PK-banken genom att de offentliga myndigheterna skall låta banken disponera sina pengar? Jag tyckte också att herr Svanberg sade att detta väl inte kunde gynna banken i så stor utsträckning. Men vi vet alla att bankerna är angelägna om att få inlåningspengar för att kunna klara ansökningarna om krediter. Bankerna bevakar numera inlånings- sidan mycket hårt och är tvingade att göra det. Då tycker jag det vore mer rättvist att det allmännas medel kunde fördelas bättre för den långivning som sker inom olika banker.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Bara några ord i korthet till herr Hagberg i Borlänge beträffande hans intresse för vad den socialdemokratiska partikongressen har sagt och vilka motioner som där väcktes. Jag tror att det är väldigt nyttigt för honom att fundera på detta. Vill han någonstans få reda på vad arbetarna i detta land tänker, kanske det är bättre att han vänder sig till den socialdemokratiska partikongressen än till den egna – där torde inte så många av dem finnas.

Jag har inte sagt att detta är en kapitulation inför storfinsan. Jag har bara sagt att vi här följer riktlinjer som vi har följt väldigt länge. Vi observerar vad som händer.

Herr Hagberg kan studera vad som sades vid den socialdemokratiska

Onsdagen den
20 mars 1974

*Skyldigheten för
myndigheter att i
vissa fall anlita
Sveriges kredit-
bank, m. m.*

partikongressen. Det har säkerligen även på kommunisternas partikon-
gress väckts motioner, som inte inneburit det som majoriteten sedan har
fattat beslut om. Nog om detta. Fortsätt att intressera er för våra
partikongresser. Där får ni kanske veta vad majoriteten av de svenska
arbetarna tänker.

Herr Börjesson i Glömminge påstår att jag har sagt att han vill ha en
särslag när det gäller Kreditbanken. Är det inte det vi har nu? frågar herr
Börjesson. Jo, om man håller sig till lagstiftningen i och för sig. Men på
vilket annat sätt skall staten reglera sina affärer? Herr Börjesson nämnde
inte ett ord om den kutym som finns i det privata näringslivet, nämligen att
de pengar som har att göra med vissa industrier hamnar i vissa banker,
som har förbindelser med dessa industrier, och att storbrukarnas pengar
väsentligen hamnar i jordbrukskassor eller i jordbrukets bank. Jag har
inte angripit detta såsom något orimligt. Men herr Börjesson vill ha en
bestämmelse som säger att statens pengar inte skall utnyttja statens
banker. Jag kan inte förstå logiken i att man inte skulle kunna ha samma
kutym över hela fältet. Jag tror fortfarande att Kreditbanken inte tjänar
några enorma summor på detta, men det är en praktisk ordning även för
kunden Staten.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag intresserar mig för de motioner som kom fram på
den socialdemokratiska partikongressen 1972. Jag refererade till att
många tunga organisationer har skrivit under motioner om ett förstatli-
gande av de privata affärsbankerna. Herr Svanberg rekommenderade mig
att fortsätta att intressera mig för och ta ytterligare del av vad som sägs
vid de socialdemokratiska partikongresserna, och det kan jag väl göra.

Men de som motionerade måste ha blivit väldigt ledsna, eftersom de
inte vann något gehör. Och den rekommendation som herr Svanberg har
åt mig faller på att inte heller jag skulle vinna något gehör, om jag väckte
motioner till den socialdemokratiska partikongressen. Det viktiga är väl
att man frågar sig om inte majoriteten av de svenska arbetarna vill
förstatliga de privata affärsbankerna. Herr Svanberg borde arbeta för att
den åsikten kommer till uttryck även här i riksdagen.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jag vill säga några ord om den tredje reservationen.

En aspekt, som inte har berörts i debatten hittills, är att det kan vara
ganska skönt för statliga chefstjänstemän att slippa välja bank för statens
pengar. Låt oss säga att en chefstjänsteman som har villalån i en viss
bank, särskilt då på en mindre ort, ställs inför valet av bank för statens
medel och då väljer just den bank, där han själv har sina lån. Då kan lätt
den misstanken uppstå att han gör detta av speciella skäl. Det är väldigt
tillfredsställande för en statstjänsteman att den misstanken inte kan
uppkomma. Därför är det ganska klokt att det finns en bestämmelse som
gör att all misstanke om mannamån är utesluten. Den aspekten har
hittills inte kommit fram i debatten här, men jag tycker att den har ett
visst värde.

Onsdagen den
20 mars 1974

*Skyldigheten för
myndigheter att i
vissa fall anlita
Sveriges kredit-
bank, m. m.*

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s):

Herr talman! Eftersom jag av omständigheterna har kommit att syssla med den nya PK-banken, känner jag mig föranläten att gå in i debatten och kanske göra ett par tillrättalägganden.

Först vill jag säga med anledning av herr Hagbergs refererande till den socialdemokratiska partikongressen att det är alldeles riktigt att det kom motioner om banksocialisering, flera motioner för övrigt, till kongressen — det skall vi vara helt klara över. Men vi bör också tala om för riksdagen, om nu den här frågan skall redovisas för riksdagen, att partikongressen beslöt avslå dessa motioner. I stället nöjde sig kongressen med beskedet om att man skulle försöka att få riksdagen att godkänna ett förslag om bildandet av PK-banken, alltså ett samgående mellan Kreditbanken och postbanken. Och det är det som har skett.

Emellertid är det herr Börjessons i Glömminge första anförande som jag har fäst mig vid. Herr Börjesson sade ungefär så här: Det kommer att bli svårigheter för PK-banken att klara olika affärer. Förmodligen får PK-banken ta hand om de enklare affärerna och SE-banken sköta de mer komplicerade ärendena. Ja, det är ett sätt att framställa saken som tyder på att herr Börjesson har ytterst liten vetskap om hur det egentligen går till i bankaffärer. Tvärtom är alla banker — även jordbruksskassorna — väldigt intresserade av att klara stora affärer, om de har resurser till det. Så jag kan försäkra att den utveckling som herr Börjesson förutspådde inte kommer att bli verklighet.

En annan sak som herr Börjesson berörde var inlåningskapitalet. Postbanken går nu samman med Kreditbanken, och den nya PK-banken skall då ta hand om personkontona, medan postgiroörelsen skall ligga kvar i postverket. Men postgiroörelsen skall placera sitt kapital, som växer fram undan för undan, i den nya PK-banken, och det är detta som herr Börjesson betraktar som felaktigt och orättvist.

Jag vill säga till herr Börjesson att om han tror att PK-banken får ta hand om detta postgirokapital utan motprestation, då är han änyo inne på fel stråt. Det bör inte vara någon hemlighet — vare sig för herr Börjesson eller någon annan — att den postgiroörelse som bedrivs här i landet är föga lönsam. Och det blir den nya banken som får klara den beträffande personkontona. Ännu är det inte klart hur det skall ske. Förhandlingar pågår, men någon uppgörelse har ännu inte träffats. Jag hoppas att en uppgörelse skall vara klar före den 1 juli; det är helt enkelt nödvändigt att så är fallet.

Man har här talat om SE-banken. Enligt den proposition som riksdagen godkände den 29 november föregående år skall inte bara SE-banken utan alla andra affärsbanker om de själva så önskar kunna ta upp förhandlingar med postverket om att där få samma tjänster utförda som PK-banken skall få enligt propositionen. Naturligtvis skall dessa affärsbanker då också som motprestation betala för de tjänster de får utförda, liksom PK-banken skall betala för de tjänster den får utförda. Jag känner inte till att det har upptagits några sådana förhandlingar ännu, och det kan vara förklarligt: Affärsbankerna väntar måhända på att en uppgörelse skall träffas med PK-banken innan de visar om de är intresserade eller inte.

Onsdagen den
20 mars 1974

*Skyldigheten för
myndigheter att i
vissa fall anlita
Sveriges kredit-
bank, m. m.*

I den reservation som betecknas med nr 3 talar man om den favör som nuvarande Kreditbanken har haft i förhållande till statliga verk. Men man skall inte tro att den nuvarande bestämmelsen gör att de statliga verken har alla sina affärer i den statliga affärsbanken — nej då. Ännu mindre låter de statliga bolagen alla sina affärer gå igenom den statliga affärsbanken. Flera av våra statliga bolag inom industrin har sina affärer ganska spridda i de olika affärsbankerna, mestadels i de större affärsbankerna — provinsbankerna kommer inte med i den här bilden annat än i begränsad utsträckning. — Jag har velat säga detta därför att jag tror att det kan vara nödvändigt att rätta till resonemanget litet.

Beträffande postgirot sade jag att det inte är någon särskilt lönsam rörelse. Jag vill tillägga att detta bl. a. beror på att affärsbankerna byggt upp en egen girorörelse, som kallas bankgiro och som i dag är en betydande konkurrent till postgirorörelsen. I vilken utsträckning detta har lett till att postgirots rörelse är mindre lönsam har jag inga uppgifter om. Men det påstås ibland att det är orsaken till att postgirorörelsen är mindre lönsam.

Jag skulle på samtliga punkter vilja yrka bifall till utskottets förslag:

När man talar om den favör som Kreditbanken av hävd haft skulle jag vilja säga att det inom de större affärsbankerna och speciellt inom SE-banken finns en lika klar tendens att lägga sina egna bankaffärer i de privata affärsbankerna; man vänder sig där ytterst sällan till den statliga affärsbanken. Ändå har nu rätt många företag öppnat affärer med den statliga affärsbanken. De delar på sina bankaffärer. Inte minst under den allra senaste tiden har det påvisats en mycket stark konkurrens mellan den statliga affärsbanken och de privata affärsbankerna. Inte sällan går nu ett företag från den ena eller andra privata affärsbanken till den statliga — eller lämnar den statliga affärsbanken och går över till de privata.

Orsakerna till detta kan vara flera. Man blir exempelvis missnöjd med den bank där man är kund därför att man inte anser sig tillräckligt väl behandlad, och då byter man bank. Det är någonting som förekommer ganska ofta och kanske kommer att öka i fortsättningen — vad vet jag om det nu. Jag ville bara nämna att det förhåller sig på det sättet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Den här frågan måste vara ganska betydelsefull när LO:s ärade nestor lägger så stor tyngd i debatten som han gör.

När jag talade om att riskerna för att postkontoren inte skulle kunna ta hand om de besvärliga bankärendena i början av verksamheten underströk jag att man fick räkna med en viss ovana under denna första tid.

När det gäller inlåningskapitalet anförde jag att det borde finnas möjligheter att placera de medel som de statliga myndigheterna har att förvalta inom andra bankinstitutioner. Det är innebörden av det jag sade, och det kommer nog att framgå av protokollet.

Jag skall sedan helt kort beröra herr Sjöholms inlägg. Utskottets ordförande sade nyss att bestämmelsen i kungörelsen i fråga har kommit till för att stötta upp Kreditbanken i starten, och enligt min mening har

Onsdagen den
20 mars 1974

*Skyldigheten för
myndigheter att i
vissa fall anlita
Sveriges kredit-
bank, m. m.*

bestämmelsen inte införts för att frälsa några statstjänstemäns ömtåliga samveten. Vi får räkna med att det som utskottets ordförande sålunda underströk är huvudorsaken till att kungörelsen har kommit till.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Jag måste be herr Börjesson i Glömminge att hålla litet reda i tankebanorna. Det var han och motionären som påstod att bestämmelsen kommit till för att stödja Kreditbanken. Jag sade att den inte speciellt kommit till för att ge Kreditbanken en favör utan därför att man, när Kreditbanken inrättades, gjorde det möjligt att flytta över medel även dit från riksbanken. Det är det verkliga förhållandet.

Påståendet att bestämmelsen kommit till för att stödja Kreditbanken måste alltså herr Börjesson och motionären stå för själva. Det kan inte jag göra eftersom det inte är fråga om något speciellt stöd i det här fallet.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Svensson i Malmö, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hagberg i Borlänge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Svensson i Malmö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hagberg i Borlänge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	311
Nej	—	19
Avstår	—	3

Punkter: 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Regnéll och Siegbahn, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Regnéll begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Regnéll och Siegbahn.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Regnéll begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 283
Nej — 46
Avstår — 4

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Glömminge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 167
Nej — 166
Avstår — 1

§ 5 Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 6 i anledning av propositionen 1974:1 i vad avser vissa anslag för budgetåret 1974/75 inom handelsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Punkterna 1-22

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 23

Anslag till konsumentverket

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Med anledning av min motion nr 1513 har näringsutskottet hemställt att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet har anfört om den kommunala konsumentpolitiska verksamheten. Jag är naturligtvis glad över detta och skall inte utnyttja situationen till att hålla något långt anförande; det föreligger ju samstämmighet om behovet och värdet av kommunal konsumentverksamhet. En synpunkt som är viktig i sammanhanget vill jag emellertid gärna understryka.

Vi har nu inrättat ett centralt konsumentverk, och vi har regionala hemkonsulenter. När vi får lokala konsumentorgan kan vi få en effektiv konsumentpolitik, dvs. en decentraliserad konsumentpolitik där det är konsumenterna själva som genom sina behov och önskemål styr den

centrala verksamheten och inte tvärtom. Så länge vi inte har de lokala organen som fångar upp konsumenternas verkliga behov blir inte den centrala verksamheten helt meningsfull. För att vi skall kunna få en effektiv konsumentpolitik, där konsumenterna verkligen kommer till tals, är det nödvändigt att konsumentinformationen fungerar på alla dessa tre nivåer. Det är, som jag ser det, bara genom samspel mellan centrala, regionala och lokala organ som vi kan få en god konsumentpolitik.

Vi har alltså i dag inte de förutsättningar som är nödvändiga för att åstadkomma detta. Men bygger vi ut den kommunala verksamheten får vi en god organisatorisk uppbyggnad, och då kan vi komma någon vart med konsumentpolitiken och ge konsumenterna, inte minst de ekonomiskt sämst ställda, det stöd som de behöver och önskar. Detta är en uppfattning som också konsumentverket har redovisat. Jag tycker att detta är så viktigt att jag vill ytterligare understryka det.

Herr talman! Jag yrkar bifall till näringsutskottets hemställan i denna del.

Herr BLOMKVIST (s):

Herr talman! Utskottet har en positiv inställning till de motioner som har väckts i detta ärende, även till den motion som fru Jonäng har framfört. Jag vill gärna citera några rader ur utskottsbetänkandet: "Skäl som talar för ett kommunalt engagemang i konsumentpolitiken är dels att kommunerna har större möjlighet att komma i kontakt med medborgarna än ett centralt organ, dels att kommunerna redan nu har uppgifter som ligger konsumentpolitiken nära. Utskottet anser det viktigt att de centrala och regionala konsumentorganen på allt sätt stimulerar och stödjer insatser från kommunernas sida på det konsumentpolitiska området. Utskottet föreslår att riksdagen i ett uttalande till Kungl. Maj:t ansluter sig till denna uppfattning."

Låt mig, herr talman, ändå ge fru Jonäng en personlig rekommendation. Fru Jonäng har sagt att det är viktigt att vi får till stånd en regional konsumentpolitisk verksamhet på grund av det intresse som kommunerna visat för dessa frågor. Under det gångna året har det väckts en rad motioner i kommunerna — jag tror att det är ett hundratal. I huvudsak har dessa motioner väckts av den fackliga rörelsens representanter i de olika kommunfullmäktige. Jag vill, fru Jonäng, att vi tillsammans ute i våra kommuner skall hjälpas åt att väcka intresse för de lokala konsumentpolitiska frågorna. På det sättet kan vi på bästa sätt följa upp det uttalande som utskottet här gjort.

Herr talman! Jag har avgivit ett särskilt yttrande till detta betänkande. Jag anser liksom utskottet att det bör ankomma på regeringen att avgöra den organisatoriska lösningen av nämnd- och rådgivningsförfarandet i försäkringsfrågor. Jag har dock i mitt särskilda yttrande understrukt vikten av att en avdelning för försäkringsfrågor inrättas vid allmänna reklamationsnämnden. Jag anser att det finns starka skäl som talar för ett sådant beslut. I likhet med gruppen inom utredningen anser jag att det ur allmänhetens synpunkt är att föredra om tvister rörande försäkringar kan lösas genom hänvändelse till samma instans som behandlar motsvarande frågor när det gäller andra branscher och att särbehandlingen av

försäkringsfrågor upphör. Det är således min förhoppning att regeringen kommer att stödja gruppens förslag och uppdra åt allmänna reklama-tionsnämnden att svara för denna betydelsefulla verksamhet.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Jag har tyvärr inga uppgifter som visar vem eller vilka som ute i kommunerna väckt frågan om lokala konsumentnämnder och motionerat om sådana. Jag vill gärna instämma i vad herr Blomkvist sade om att det är angeläget att vi tillsammans arbetar vidare med denna fråga, bl. a. mot den bakgrund som jag skisserade i mitt anförande men också mot den bakgrund som utskottet anför om kommunernas möjligheter att nå konsumenterna på ett bättre sätt. Konsumentverket håller på med en undersökning, som visar att det just är de lokala konsumentnämnderna som har den bästa möjligheten att nå de ekonomiskt sämst ställda konsumenterna. Detta säger allt om angelägenheten av att vi får till stånd flera lokala kommunala nämnder.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 24 - 29

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 6 Anslag till konst, litteratur m. m.

Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 1 med anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till konst, litteratur, musik m. m. jämte motioner.

Herr TALMANNEN yttrade:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast den punkt, vid vilken under överläggningen framställdes särskilda yrkanden.

Punkten 5 (ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.)

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1974:1 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkten B 5 (s. 22- 25) föreslagit riksdagen att till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 14 228 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna 1974:168 av herrar Sundman (c) och Eriksson i Ulfabyrn (c) vari

Nr 44

Onsdagen den
20 mars 1974

*Anslag till konst,
litteratur m. m.*

Onsdagen den
20 mars 1974

*Anslag till konst,
litteratur m. m.*

hemställts att riksdagen till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 14 538 000 kronor,

1974:1353 av fru Ryding m. fl. (vpk) vari hemställts att riksdagen beslutade att biblioteksersättningen skulle utgå med 24 öre för lån av rättsskyddat svenskt originalverk och 8 öre för lån av översatt verk och att vederbörande utskott företog den uppräknig av förslagsanslaget som blev erforderlig samt

1974:1354 av herr Sundman (c) vari hemställts att riksdagen beslutade att biblioteksersättningens grundmultipel sattes till 21 öre per lån och att vederbörande utskott företog den uppräknig av anslaget som erfordrades.

Utskottet hemställde

att riksdagen i anledning av propositionen 1974:1, med bifall till motionen 1974:168 och med avslag på motionerna 1974:1353 och 1974:1354 till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 14 538 000 kronor.

Reservation hade avgivits

2. av fru Ryding (vpk) som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av propositionen 1974:1 och motionen 1974:1354 samt med bifall till motionerna 1974:1353 och 1974:168 till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 19 117 000 kronor.

Vid punkten hade fogats ett särskilt yttrande av herr Sundman (c) och fru Fränkel (fp).

Fru RYDING (vpk):

Herr talman! Styrelsen för Sveriges författarfond liksom Sveriges författarförbund har i år krävt en höjning av den s. k. biblioteksersättningen. Förra året stod man så att säga "över", och det föreligger också motioner till årets riksdag om en sådan höjning.

Med motionen 1353 har vänsterpartiet kommunisterna krävt att denna biblioteksersättning nu skall höjas till ett grundbelopp av 24 öre men med sikte på tidigare föreslagna 30 öre. Vi anser nämligen inte frågan vara tillfredsställande löst förrän vi kommit upp till detta belopp.

Utskottsledamöterna har emellertid inte velat gå med på någon höjning alls, och den andre motionären har vid utskottsbehandlingen gått ifrån sitt motionskrav.

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna anser det rimligt att för nästa budgetår höja biblioteksersättningen till nämnda 24 öre som grundbelopp, inte minst med hänsyn till penningvärdeförsämringen och de ökade levnadskostnaderna liksom också till det faktum att många författare lever på små och osäkra inkomster.

Resonemanget om att kulturrådets andra delbetänkande kommer

Onsdagen den
20 mars 1974

*Anslag till konst,
litteratur m. m.*

någon gång i år har blivit en argumentering i debatten för att inte nu göra någon justering av biblioteksersättningen. Detta andra delbetänkande skall just ta upp det ekonomiska stödet åt kulturarbetarna. Till detta argument vill jag framhålla det faktum att det här handlar om ett utredningsbetänkande som vi ännu inte har sett. Då detta kommer skall det ut på remiss, vilket tar sin rundliga tid. Sedan skall proposition skrivas, och först därefter kan beslut fattas om eventuellt högre biblioteksersättning. Det kan här alltså röra sig om en mycket lång tidrymd.

Enligt vår uppfattning är det inte försvarligt att låta författarna vänta så många år innan biblioteksersättningen höjs om man räknar från föregående justeringstillfälle.

Jag vill i detta sammanhang också påpeka att bokförsäljningen är en del av kulturutbudet som är belagd med mervärdeskatt, en inkomst till statskassan på för närvarande ca 110 miljoner kronor. Det är därför enligt vår mening rimligt att författarna får igen en något större del av dessa pengar i biblioteksersättning.

Herr talman! Med vad jag anfört ber jag att få yrka bifall till reservationen 2 i kulturutskottets betänkande nr 1.

Herr SUNDMAN (c):

Herr talman! Kulturutskottets betänkande i år beträffande anslagen till konst, litteratur, musik, teater osv. är ovanligt kortfattat. Utskottet har haft få motioner att behandla, och det är också få reservationer. Det hänger naturligtvis samman med att även propositionen är tämligen mager. Flera av de gamla invanda anslagsposterna lyser med sin frånvaro. De tas i stället upp när den särskilda kulturpropositionen skall behandlas – just den lunta som har dunsat ner i våra fack i kväll, uppemot 500 sidor tjock. Jag hoppas att motionstiden kommer att förlängas utöver den angivna tiden, den 2 april.

Den egentliga kulturdebatten kommer alltså litet längre fram i vår, men det är ändå några frågor som jag vill föra på tal i dag. Jag skall som vanligt försöka fatta mig kort men blir kanske litet mångordigare än jag brukar vara och tar litet längre tid i anspråk än fru Ryding.

Under anslagsposten Konstnärstipendier finns en delpost om knappt 800 000 kronor för stipendier åt författare och översättare. Stipendierna är till antalet 53 och utgår med 15 000 kronor vardera. Sedan ett par år är två av dessa stipendierum reserverade för kulturskribenter. Författarfondens styrelse – som är stipendiemyndighet i denna del – har i sitt äskande för budgetåret 1974/75 förgäves begärt få utöka antalet stipendier för dessa skribenter från två till sex. Fröken Eliasson och jag har i motionen 454 ställt oss bakom denna tanke. Trots att vi vid utskottsbehandlingen prutade ned vårt yrkande till fyra stipendierum lyckades vi inte få med oss utskottet i övrigt.

Avslaget motiverades med att kulturrådet längre fram i vår kommer med utredning och förslag rörande kulturarbetarnas ekonomiska villkor.

Den grupp skribenter det här är fråga om har länge varit förbisedd. De är inte skönlitterära författare i vanlig mening, de skriver inte böcker. De är inte heller direkt journalister. Det rör sig i första hand om

Onsdagen den
20 mars 1974

*Anslag till konst,
litteratur m. m.*

kulturskribenter som på frilansbasis medverkar i tidningar och tidskrifter – och kanske i radion. De har inte samma ekonomiska trygghet som pressens fasta medarbetare, och de har i stipendiesammanhang nästan alltid hamnat mellan stolarna.

Herr talman! Eftersom kammarens ledamöter knappast haft möjlighet att sätta sig in i den här detaljfrågan är det ingen mening att driva den till en votering. Fröken Eliasson och jag avstår alltså från att här begära bifall till reservationen 1. Det kan emellertid, misstänker jag, finnas skäl att återkomma till ärendet nästa år.

Under hela min tid som ledamot av riksdagen – och den tiden är inte särskilt lång – har jag varit engagerad i frågan om biblioteksersättning till författare, översättare och bokillustratörer. Våren 1969 gällde det att höja biblioteksersättningens grundbelopp, som då var 6 öre, till 12 öre. Det lyckades inte. 1970 höjdes i alla fall grundbeloppet till 12 öre, och det utgår nu med 18 öre.

År 1969 genomförde författarna, som kammarens ledamöter kanske inte har glömt, en demonstration för att ge eftertryck åt sina krav på en höjd biblioteksersättning. Men menade då att frågan inte var löst förrän grundbeloppet var uppe i 25 öre per lån. På grund av penningvärdeförändringen är anspråken i dag uppe i ca 30 öre. Detta belopp är egentligen för lågt om hänsyn skall tas t. ex. till arbetsgivaravgiften och socialförsäkringsavgifter som har kommit till.

Departementschefen har inte heller i år föreslagit någon höjning av ersättningen under hänvisning till kulturrådets kommande förslag. I en motion har jag föreslagit en mindre höjning, bl. a. med hänvisning till de nyssnämnda avgifterna, som påförts författarna i deras egenskap av sina egna arbetsgivare – eller möjligen därför att de är sina egna arbetstagare.

Då jag inte kunnat vinna gehör för denna höjning hos majoriteten i utskottet, avstod jag från att reservera mig. I ett särskilt yttrande har dock fru Fränkel och jag framhållit att vi står kvar vid vår tidigare uppfattning att den här frågan inte är löst förrän ersättningens grundmultipel uppgår till åtminstone 30 öre i dagens penningvärde. Detta mitt ställningstagande, att jag alltså inte reserverade mig, hänger mindre samman med att vi snart får ta del av det omtalade förslaget från kulturrådet. Den konstruktion vi har skapat i Sverige med en ersättning till författarna via biblioteksutlåningen är vid det här laget så väl prövad och befunnen så god att kulturrådet knappast kan komma att föreslå något annat än möjligen justeringar i detaljer. En höjning skulle alltså ha kunnat genomföras nu utan att vålla framtida komplikationer.

Av större betydelse för mitt ställningstagande är den omständigheten att de samlade konstnärsorganisationerna vid överläggningar med utbildningsministern förra året enades om att bildkonstnärerna skulle prioriteras vid de förstärkningar i budgeten som kunde komma i fråga i år. När nu denna konstnärsgrupp får så litet som den får, kan jag av en sorts rättviseskäl inte vidhålla mitt motionskrav på en höjning av författarsättningen.

Tillsammans med fru Fränkel och herr Eriksson i Ulfsbyn har jag fogat ännu ett särskilt yttrande till kulturutskottets betänkande. Det gäller anslaget för förvärv av konst till statens byggnader m. m.

Onsdagen den
20 mars 1974*Anslag till konst,
litteratur m. m.*

Historiskt går detta anslag tillbaka till 1937. Det var detta år som dåvarande ecklesiastikministern Arthur Engberg hoppades kunna genomföra den s. k. enprocentsregeln. Den innebar att vid beviljandet av medel till statliga byggnader skulle i princip också anvisas 1 procent av anläggningskostnaden till konstnärlig utsmyckning. Samtidigt inrättades statens konstråd för att handlägga förvärven av konstverk. Medel anvisades till en början genom särskilda anslag för vart bygge för sig på kapitalbudgeten.

År 1948 genomfördes den ändringen att ett särskilt anslag infördes på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln för det här ändamålet. Tanken bakom ändringen var god. Medlen skulle inte bara kunna användas för nybyggnader utan också för äldre byggnader och t. ex. av staten förhyrda lokaler. Dess värre gick också kopplingen till de statliga byggnadskostnadernas storlek förlorad – den koppling som åtminstone i någon mån skulle reglera anslaget storlek.

Följderna visade sig snart. Anslaget har undan för undan urholkats. De statliga investeringarna i nybyggnader är i dag så stora att anslaget om det uppgått till 1 procent – skulle ha varit 10 miljoner kronor, kanske 12 miljoner.

Det belopp som utgår i dag är 3 miljoner. Det motsvarar den storartade summan av 37 öre per invånare. Det är litet mer än vad en cigarett av hyggligt märke kostar. Det är betydligt mindre än vad det frukostägg kostar som kammarens ledamöter kan inhandla i riksdagens restaurang att töra till frukostkaffet.

Herr talman! Vårt land gör anspråk på att betecknas som en kulturnation. Det finns också tecken som tyder på att den iakttagelsen icke helt saknar fog. Men den penningssumma som anvisas för inköp av konst till statens byggnader är av så ringa storleksordning att den inte ens förtjänar beskrivningen kulturell skandal – snarare är det fråga om en pinsam och genant torftighet.

Från konstnärernas sida och framför allt från deras fackliga organ har under senare år framförts alltmer bestämda krav på att enprocentsregeln skall tillämpas. Det har naturligtvis sin bakgrund i denna konstnärsgrupps allt sämre ekonomiska situation. Det är ju så att försäljningen av konst har mött allt större köpmotstånd från såväl institutioner och företag som privatpersoner under senare år. Många konstnärer – även de som är väl etablerade, som det heter – har under dessa prisstegringarnas senaste år tvingats sänka sina priser för att finna köpare.

Det är naturligt att konstnärerna när de för fram enprocentsregeln pekar på sin egen bekymmersamma situation. Men det är egentligen att tackla från fel utgångspunkt. Statens inköp av konst, nutida svensk konst, skall självfallet inte vara en åtgärd som betingas av ekonomiska hänsyn till en yrkeskår. Sådana ekonomiska problem skall lösas i annan ordning.

Vad just den här anslagsposten angår är det i grund och botten en fråga om att staten, samhället, har skyldighet att ge vår vardagliga miljö en högre kvalitet genom att köpa in konstverk att placeras i och vid offentliga byggnader av olika slag, konstverk som speglar och illustrerar konstströmningarna i vår tid.

Onsdagen den
20 mars 1974

*Anslag till konst,
litteratur m. m.*

Det är för övrigt något som inte bara angår oss som lever nu, utan även kommande generationer.

Att ett ökat anslag ger konstnärerna vidgade arbetsuppgifter och därmed förbättrade inkomster är naturligtvis också av stort värde – men det är faktiskt, just här, något sekundärt.

För nästa budgetår kommer anslagsposten för förvärv av konst till statens byggnader m. m. enligt departementschefens förslag att höjas med 800 000 kronor. Jag och herr Eriksson i Ulfsbyn har motionerat om en ytterligare höjning. Utskottet har ställt sig avvisande, återigen under hänvisning till kulturrådets kommande betänkande och förslag. I den situationen har vi avstått från att yrka bifall till vår motion.

Herr talman! Jag står i övrigt bakom utskottets betänkande och har som sagt inget särskilt yrkande – men jag har av vissa skäl önskat få det sagda fört till protokollet för framtida bruk.

Fru FRÆNKEL (fp):

Herr talman! Jag skall inskränka mig till att instämma i det anförande som herr Sundman har hållit när det gäller de särskilda yttranden som är avlämnade vid punkterna 4 och 5. Jag kanske bara när det gäller förvärv av konst för statens byggnader vill tillägga att jag skulle ha önskat att utskottet, som hänvisar till kulturrådets kommande betänkande, också hade skrivit att man väntade sig att kulturrådet skulle behandla denna fråga välvilligt. Likaså menar jag att det skulle vara betydelsefullt att man inom utbildningsdepartementet upprättar en tidsplan för anslagshöjningar, så att enprocentsregeln inom en inte alltför avlägsen framtid verkligen kan genomföras.

Också beträffande punkten 5, ersättning åt författare för utlåning av deras verk, kan jag helt instämma i vad herr Sundman anförde. Inte heller vi i vårt parti har gått ifrån kravet att biblioteksersättningen bör uppgå till minst 30 öre. Men jag har för dagen accepterat utskottets skrivning därför att jag tycker att det är riktigt att man just i år prioriterat bildkonstnärerna.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! De föregående talarna har i olika sammanhang nämnt den stora proposition på det kulturella området som nu har framlagts. Propositionen var aviserad i "statsverkaren", och vetskapen om att den skulle framläggas har självfallet påverkat behandlingen av en rad frågor.

Vad gäller punkten 1, Konstnärstipendier, har herr Sundman talat för en reservation, som han dock inte yrkar bifall till. Då är det ju inte så mycket man behöver säga om den. Vi har i och för sig förståelse för de önskemål som reservanterna framfört, men även jag kan hänvisa till de överläggningar som har ägt rum mellan utbildningsdepartementet och kulturarbetarnas organisationer. Där har ju framkommit att vissa grupper av kulturarbetare är i den situationen att man redan nu, trots att en stor proposition väntades på det kulturella området, borde förstärka anslagen till dem. Det har också skett, och utskottet har med hänsyn till det läge

som här är angett inte ansett sig böra föreslå ett ökat antal stipendier för kulturjournalister. På den punkten yrkar jag alltså bifall till utskottets hemställan.

I fråga om punkten 4, Förvärv av konst för statens byggnader m. m., kan man också hänvisa till de överläggningar som har förekommit mellan utbildningsdepartementet och kulturarbetarnas organisationer. De har resulterat i att departementschefen funnit det mest angelägna vara att förbättra förhållandena för bildkonstnärerna. Även om man kan tycka att det skulle ha behövts mycket mer, är det en inte oväsentlig höjning som där har gjorts. Stipendierna till konstnärer inom måleri har ju ökat med 550 000 kronor, vi har en försöksverksamhet med arbetsbidrag till konstnärer inom måleri där ett anslag föreslås på 250 000 kronor och dessutom har vi uppräknningen från förra året av anslaget Förvärv av konst för statens byggnader m. m. med 800 000 kronor. Utskottet har inte menat sig kunna gå längre än vad som föreslås i statsverkspropositionen.

I anslutning till punkten 5, Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m., föreligger det en reservation, som fru Ryding har talat för. I reservationen föreslår fru Ryding en anslagshöjning på över 4,5 miljoner kronor, och utskottet har inte ansett sig kunna tillstyrka det beloppet. Utskottet erinrar i sitt yttrande om det utredningsarbete angående statens insatser för kulturarbetarna som pågår och hänvisar – jag kommer återigen till det -- till de överläggningar som ägt rum mellan departementet och kulturarbetarnas organisationer.

Vid de här överläggningarna har det ju tagits hänsyn till olika kulturarbetargrupper. Ur statsverkspropositionen skulle man väl kunna utläsa att det är bildkonstnärernas år i år, även om herr Sundman säger att det är ett mycket torftigt anslag som ges. Utskottet har emellertid stannat för att söka ge hjälp åt dem som det bedömdes vara mest angeläget att hjälpa. De bestämmelser som gäller är redovisade i reciten, och dem kan ju var och en ta del av.

Det kan väl ändå erinras om att riksdagen under senare år har höjt bidragen till författarna och ökat biblioteksersättningen. Herr Sundman har själv redogjort för detta i sitt anförande, där han talade om att vi höjde ersättningen år 1970 från 6 till 12 öre, att vi höjde den 1971 till 15 öre och 1972 till 18 öre. Nu säger man att även den ersättning som man tidigare har talat om, 30 öre, är för låg. Men som vi vet har ändå författarna ansett att det var angeläget att nu hjälpa de kulturgrupper som har det ännu sämre än författarna. Vi har alltså i utskottsmajoriteten inte kunnat följa de förslag som framlagts motionsvägen och inte heller vad reservanterna här föreslagit.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till kulturutskottets hemställan på alla punkter.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1–4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Onsdagen den
20 mars 1974

*Anslag till dialekt-
och ortnamns-
arkiven*

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av fru Ryding, och förklarades den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Sedan fru Ryding begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 5 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av fru Ryding.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Ryding begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 309

Nej - 18

Avstår - 5

Punkterna 6-9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 7 Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 2 med anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till arkiv m. m. jämte motioner.

Punkterna 1-3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 4

Anslag till dialekt- och ortnamnsarkiven

Herr GADD (s):

Herr talman! Vi fyra socialdemokrater på Uppsalabänken har i en motion yrkat på att tjänsten som förste arkivarie vid dialekt- och ortnamnsarkiven i Uppsala skall bibehållas och inte, som föreslås i propositionen, avskaffas fr. o. m. budgetåret 1974/75. Anledningen till att vi har väckt motionen är att i samband med att professor Hedblom avgår har man funnit lämpligt - och det finns starka skäl för det - att ordinariesätta den arkivchefstjänst som finns på dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala, men samtidigt drar man in den tjänst som förste arkivarie som har funnits och som har varit vakanssatt sedan ett antal år.

Skälet till att man haft de här dubbla tjänsterna har varit att det i Uppsala sedan i mitten av 1930-talet byggts upp ett internationellt sett unikt grammofoonarkiv med inspelningar från olika delar av landet av svenska folkmål. Det är självklart att när man har haft en innehavare på tjänsten som arkivchef som professor Hedblom har det gått att klara uppgifterna med en enda tjänsteman. Efter Hedbloms pensionering blir det ytterligt svårt att göra det.

Onsdagen den
20 mars 1974*Anslag till dialekt-
och ortnamns-
arkiven*

Det är beklagligt att det svenska samhället inte är i stånd att bibehålla detta på internationellt plan så unika arkiv i det skick som det skulle kunna vara i om man hade tjänsten som förste arkivarie besatt.

Utskottet motiverar sitt ställningslagande med att ett tillsättande av tjänsten skulle kosta statsverket 90 000 kronor och vill av det skälet inte biträda motionen. Vi motionärer tycker att det argumentet är starkt. Vi skall ju, som vi har kommit överens om, visa återhållsamhet när det gäller kostnadsökningar, och av det skälet finns det ingen anledning för oss att göra annat än att ansluta oss till utskottets förslag. Men motionen yrkade verkligen inte på att man nu skulle utöka den här aktiviteten kostnads-mässigt, utan motionen yrkade bara på att riksdagen skulle framhålla vikten av att vi på sikt kunde hålla detta fonografiska arkiv intakt.

Vi hade hoppats att det utskott i riksdagen som har att bevaka våra viktiga kulturfrågor i varje fall kunde ha gett oss sitt stöd på den punkten. Nu är vi besvikna. Men, herr talman, det ger oss bara anledning att återkomma i ärendet, och då hoppas vi att vi både av kulturministern och av utskottet får det stöd, som jag tror att hela det svenska samhället har intresse av.

I detta anförande instämde herr Hjorth samt fru Åsbrink och fru Thunvall (samtliga s).

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Man är naturligtvis glad över att ha ämbetsmän som är ambitiösa, som vill arbeta och som vill försöka uppnå så goda resultat som möjligt. Men här har kulturutskottet haft att ta ställning till ett motionsyrkande om "att riksdagen hos Kungl. Maj:t framhåller vikten av att tjänsten som förste arkivarie vid dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala består och snarast återbesätts", och det kan man inte göra med mindre än att vi betalar vad det kostar att tillsätta den tjänst det gäller. Och det beräknas kosta ungefär 90 000 kronor.

I själva verket gäller det här en förstärkning av organisationen genom inrättande av en ny tjänst. Orsaken till denna begäran är att man anser det vara omöjligt att få en lika duktig person som den som avgår med pension i år. Hur det är med möjligheterna att ersätta denne mycket duktige man är inte så lätt att ha någon bestämd mening om. Men vi vet att utöver den nuvarande innehavaren av arkivchefstjänsten finns ytterligare tre vetenskapligt utbildade förste arkivarier och två likaledes vetenskapligt utbildade arkivarier. Då bör det inte anses helt uteslutet att man kan organisera på ett sätt som gör att uppgifterna klaras även när det gäller fonogramverksamheten vid arkivet. Här är det som sagt fråga om väl utbildade tjänstemän. Av fem anställda är fyra fil. lic., en fil. dr och docent.

Om vi inrättar ifrågavarande tjänst vet vi som sagt att det kostar pengar, men vår avstyrkan av motionen får inte tolkas så att vi skulle sakna intresse för det arbete som bedrivs vid dialekt- och folkminnesarkivet. Vi har bara inte ansett det uteslutet att få en organisation som fungerar med den personaluppsättning som redan finns där. Sedan kan

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till ungdoms- och folkbildningsverksamhet

jag mycket väl förstå att man kan ha önskemål om personalförstärkningar för att åstadkomma förbättringar. Vi har dock med anförda motiveringar inte funnit oss kunna tillstyrka motionen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till kulturutskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 5 och 6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 8 Anslag till ungdoms- och folkbildningsverksamhet

Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 3 med anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till ungdoms- och folkbildningsverksamhet jämte motioner.

Herr TALMANNEN anförde:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 2 (Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet)

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1974:1 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkten B 23 (s. 50–53) föreslagit riksdagen att till Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet för budgetåret 1974/75 anvisa ett reservationsanslag av 30 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:443 av herr Björk i Gävle m. fl. (c) i vad avsåg hemställan att riksdagen till Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 33 miljoner kronor (yrkandet 2),

1974:448 av herr Komstedt (m),

1974:452 av fru Ryding (vpk) och herr Werner i Tyresö (vpk) vari hemställdes att riksdagen beslutade att till Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 30 500 000 kronor,

1974:1020 av fru Karlsson (c) och fru Göthberg (c),

1974:1352 av herrar Ringaby (m) och Carlshamre (m),

1974:1360 av herr Wachtmeister i Staffanstorp (m) samt

1974:1363 av herr Ångström m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att det lokala aktivitetsstödet skulle utgå även till verksamhet för åldersgruppen 7–12 år,
2. att bidraget till verksamheten för åldersgruppen 12–25 år härigenom inte fick försämrats,
3. att anslaget uppfördes som ett förslagsanslag.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1363 i vad avsåg dels stöd till verksamhet i åldersgruppen 7–12 år (yrkandet 1), dels stöd till verksamhet i åldersgruppen 12–25 år (yrkandet 2),
2. att riksdagen skulle
  - a) med bifall till propositionen 1974:1 i denna del och med avslag på motionerna 1974:443, 1974:452 och 1974:1363, samtliga motioner i motsvarande del, besluta att medelsanvisningen till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet skulle ske i form av ett reservationsanslag,
  - b) med bifall till förslaget under förevarande punkt i propositionen 1974:1, i den del detta ej behandlats under a), samt motionen 1974:452 ävensom med avslag på motionen 1974:443, båda motionerna i vad gällde anslagsbeloppet, till Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet för budgetåret 1974/75 anvisa ett reservationsanslag av 30 500 000 kronor,
3. att riksdagen skulle avslå motionerna 1974:1020 och 1974:1360, sistnämnda motion i vad avsåg förslag till 1975 års riksdag om en sänkning av i motionen angiven minimiålder,
4. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1360 i vad avsåg förslag till 1975 års riksdag om anslagets natur,
5. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1352,
6. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:448.

Reservation hade avgivits

1. av herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Eriksson i Ulfsbyn (c) och Norrby (c), fru Ryding (vpk), fröken Eliasson (c) och fru Göthberg (c) samt herr Enlund (fp) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa, att riksdagen skulle
  - a) med avslag på propositionen 1974:1 i denna del och med bifall till motionerna 1974:443, 1974:452 och 1974:1363, samtliga motioner i motsvarande del, besluta att medelsanvisningen till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet skulle ske i form av ett förslagsanslag,
  - b) i anledning av förslaget under förevarande punkt i propositionen 1974:1, i den del detta ej behandlats under a), och motionen 1974:452 samt med bifall till motionen 1974:443, båda motionerna i vad gällde anslagsbeloppet, till Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 33 000 000 kronor.

Punkten 4 (Statens ungdomsråd)

- Kungl. Maj:t hade under punkten B 25 (s. 54–59) föreslagit riksdagen att till Statens ungdomsråd för budgetåret 1974/75 anvisa ett reservationsanslag av 1 355 000 kronor.

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till ungdoms- och folkbildningsverksamhet

I motionen 1974:1350 av fru Kristensson (m) och herr Strindberg (m) hade hemställts att riksdagen skulle avslå den i bilaga 10 till statsverkspropositionen gjorda hemställan om ett reservationsanslag för budgetåret 1974/75 till statens ungdomsråd om 1 355 000 kronor.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till propositionen 1974:1 och med avslag på motionen 1974:1350 till Statens ungdomsråd för budgetåret 1974/75 anvisade ett reservationsanslag av 1 355 000 kronor.

Reservation hade avgivits

2. av herr Nilsson i Agnäs (m) och fru Mogård (m) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1350 skulle avslå förslaget i propositionen 1974:1 om anvisande för budgetåret 1974/75 av ett reservationsanslag av 1 355 000 kronor till statens ungdomsråd.

Herr NORRBY (c):

Herr talman! I kulturutskottets betänkande nr 3 har utskottet behandlat frågan om anslag till ungdomsorganisationernas centrala och lokala verksamhet. Vid tillkomsten av stödet betonades ungdomsorganisationernas betydelse för demokratin, deras fostrande uppgifter för ungdomens kommande insatser inom "vuxenorganisationerna" och olika samhällsorgan.

Det torde inte råda några delade meningar om värdet av att finna former för gemenskap och meningsfull fritid i så tidig ålder som möjligt och på så sätt bidra till de ungas sociala utveckling och fostran till goda samhällsmedborgare. I de här frågorna har – i likhet med tidigare år – ett flertal motioner väckts, vari krävs sänkta åldersgränser, höjda anslagsbelopp m. m.

När det gäller bidraget till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet krävs i motionen 443 – en centermotion med herr Björk i Gävle som första namn – att bestämmelserna ändras så att det rörliga bidraget får utgå efter antalet medlemmar i ålderna 7–25 år, alltså en sänkning av nedre åldersgränsen från 12 år till 7 år. Som motiv för detta krav har motionärerna bl. a. anfört att många organisationer förstärkt sin verksamhet i den lägre åldersgruppen och att verksamheten har blivit ekonomiskt betungande för organisationerna.

Kulturutskottets centerledamöter har under tidigare år reserverat sig för kravet på sänkta åldersgränser, som vi funnit ha hög angelägenhetsgrad. Med kulturutskottets välvilliga skrivning i årets betänkande har vi därför bara i ett särskilt yttrande poängterat att frågan måste få en snar lösning, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna del.

När det så gäller stödet till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet är meningarna inom utskottet tyvärr delade. Anslaget till de lokala ungdomsorganisationerna har alltsedan stödets tillkomst varit föremål för debatt i både lokala och centrala beslutande instanser, inom organisationerna och inte minst i dagspress och övriga massmedia. Jag vill erinra om att redan när stödet år 1971 infördes föreslogs att detta skulle utgå som

Onsdagen den
20 mars 1974*Anslag till ungdoms- och folkbildningsverksamhet*

förslagsanslag och att 10 kronor skulle utbetalas per sammankomst.

En av huvudmålsättningarna för det lokala aktivitetsstödet är att det skall stimulera organisationerna till ökad aktivitet. Anslagskonstruktionen för det statliga bidraget får emellertid till följd att bidraget per sammankomst för de enskilda organisationerna varierar från det ena året till det andra. Detta förorsakar problem för organisationerna, eftersom de inte på förhand kan beräkna hur stort bidraget blir vid en viss omfattning av verksamheten och planera sin verksamhet med hänsyn till detta. Vidare blir organisationernas handläggning av bidragsärendena och redovisning onödigt kostnadskrävande och krånglig. Anslagets utformning som ett reservationsanslag innebär också svårigheter för kommunerna att bedöma effekten av den kommunala bidragsgivningen på organisationernas totala verksamhet och ekonomi.

I kulturutskottets betänkande nr 12 år 1971, som godkändes av riksdagen, uttalades angående anslagsnaturen att man, så snart underlag förelåg för en bedömning av medelsåtgången under det första året i det nya bidragssystemet, borde övergå till förslagsanslag. Någon sådan förändring av anslagets natur har emellertid ännu inte vidtagits, och även för kommande budgetår föreslås i propositionen att anslaget skall föras upp som ett reservationsanslag.

Centern har alltsedan stödets tillkomst hävdats att anslaget borde föras upp som förslagsanslag för att därigenom garantera ungdomsorganisationerna det utlovade anslaget. Till årets riksdag förelåg ett flertal motioner med krav om förslagsanslag. Stora förhoppningar fanns därför att dessa krav skulle vinna majoritet när frågan behandlades i kulturutskottet. Att utskottets socialdemokrater skulle gå emot kravet på förslagsanslag var väntat men att även utskottets moderater skulle följa regeringslinjen var en stor besvikelse. För förslagsanslag reserverade sig utskottets center- och folkpartiledamöter samt vpk-ledamoten.

Om inte riksdagen beslutar i enlighet med reservationen, så måste ungdomsorganisationerna tyvärr konstatera att de inte heller under nästkommande år vet vad de kommer att få i lokalt aktivitetsstöd per sammankomst.

Utskottsmajoriteten anför som skäl emot förslagsanslag att sådana anslag bör ifrågakomma endast då medelsåtgången kan beräknas med en förhållandevis hög grad av säkerhet och att det skall vara möjligt att inom ramen för begränsade resurser göra en klar prioritering mellan olika ändamål på ungdomsområdet. Skall man kommentera detta, så vill jag säga att det lokala aktivitetsstödet måste ges mycket hög prioritet, då detta stöd går direkt till de lokala ungdomsorganisationerna. Hela den ungdomsvårdande verksamheten står och faller med lokalorganisationernas möjligheter att arbeta.

När det gäller möjligheterna att bestämma medelsåtgången anför vi reservanter att det nu på denna punkt vunnits sådana erfarenheter av bidragssystemet att den förutskickade övergången till förslagsanslag bör ske fr. o. m. nästa budgetår. Därmed kommer den ursprungliga målsättningen om ett bidrag på 10 kronor per sammankomst att uppnås. Som en konsekvens av detta ställningstagande föreslår vi en uppräkningsanslag till 33 miljoner kronor.

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till ungdoms- och folkbildningsverksamhet

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 1 vid kulturutskottets betänkande nr 3. Jag yrkar slutligen bifall till utskottets förslag på de övriga i betänkandet upptagna punkterna och konstaterar med tillfredsställelse att utskottet har biträtt förslaget om en höjning av anslaget till hemgårdsrörelsen med 14 000 kronor. Hemgårdsrörelsen utför ett omfattande och värdefullt arbete bland barn och ungdom, varför en höjning av bidraget är väl motiverad.

Herr NISSER (m):

Herr talman! Att ungdomsorganisationerna i hela sin vidd och till sitt omfång utgör en av de stora grundpelarna i samhällets arbete för ungdomen torde stå klart för de flesta. Ungdomsorganisationernas arbete för att ge ungdomen en mera meningsfull tillvaro är av så gott som alla erkänt och likaså att organisationerna genom sin verksamhet söker vänja de enskilda ungdomarna vid att arbeta under vedertagna demokratiska former – en på sitt sätt nog så viktig uppgift.

Sett i ett sådant perspektiv måste det vara rent logiskt rätt och riktigt att även arbetet bland barn och ungdom i åldrarna 7–12 år blir bidragsberättigat. Dessa åldersgrupper utgör, som nämnts, en mycket stor del av deltagarunderlaget -- för vissa organisationer den helt dominerande. Utskottets principinställning i denna fråga att bidragsberättigandet bör vidgas till att så småningom omfatta åldersgrupperna 7--25 år kan därför hälsas med tillfredsställelse.

Vad den ekonomiska sidan anbelangar finns ju alltid och kommer alltid att finnas hinder och svårigheter. Erk Du, Maja Du-problematiken, för att citera Gustaf Fröding, är lika gammal som människan själv i allt vad hon företar och önskar sig. Ungdomsorganisationerna utgör naturligtvis inga undantag härvidlag.

Alla önskar vi att ungdomsarbetet icke skall stagnera eller försvåras av brist på bl. a. penningmedel. De krav som många framför på betydligt höjda anslag till den lokala verksamheten är förståeliga, men att övergå till ett system med s. k. förslagsanslag kan medföra allvarliga konsekvenser. Rent principiellt kan i så fall lägen uppstå då den bidragsgivande parten, dvs. regering och riksdag, tappar det överspännande greppet över vart eventuella anslagsökningar barkar hän.

Man måste förstå departementschefens tveksamhet inför en dylik situation. Det måste vara en rimlig begäran att den bidragsgivande parten i tider av penningknapphet åtminstone i rimlig grad kan beräkna utvecklingen framöver. I så fall torde det vara säkrare på sikt för alla parter att fastställa så stora reservationsanslag att behovet blir någorlunda täckt. Att åstadkomma en hundraprocentig täckning av bidrag på exempelvis 10 kronor per sammankomst för alla går knappast i praktiken, hur man än vrider och vänder på problemet. Inte förrän vi fått ett annat och bättre system för anslagsgivningen kan denna fråga nöjaktigt lösas. Utredning härom kommer ju också att ske.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till kulturutskottets skrivning i punkten 2 i betänkandet nr 3.

Så över till reservation 2 avseende punkten 4 i samma betänkande.

To be or not to be, that's the question. Denna Shakespeares eviga

fråga i Hamlet borde även kunna gälla frågan om statens ungdomsråd och dess verksamhet. Likt galten Särinner dyker den upp – om icke varje morgon fräsch, ny och kry, så dock till varje riksdagssession tydligen.

Principiellt sett är det onekligen diskutabelt om det skall behövas ett organ mellan departement och olika slags organisationer -- jag betonar "principiellt", för detta är ingen kritik mot de enskilda människor som sitter i ungdomsrådet eller i de arbetsgrupper som är knutna till rådet. Varje enskild individ försöker säkerligen med all möjlig tankemöda och andlig vitalitet lösa de mer eller mindre svåra problemen till det bästa -- därom råder det inget tvivel.

Statens ungdomsråd har också mycket om sig och kring sig. Och fattas bara annat! Inte tillsätter man väl ett råd som bara skall sitta och rulla tummarna! Att rådet har många arbetsuppgifter är därför i och för sig inte konstigt. Men konstigt är det att det skall behövas en instans mellan myndigheter och organisationer. Det finns utan tvivel utredningskapacitet både inom ungdomsorganisationerna, Riksidrottsförbundet, skolöverstyrelsen och inom departementet. Att ha en särskild utrednings- och kontaktorganisation mellan berörda parter synes motionärerna -- fru Kristensson och herr Strindberg -- och reservanterna vara ett bidrag till den byråkratiska floran, som tycks bli mera invecklad än självaste Carl von Linnés och dessutom kostsam.

Som ett led i en vällovlig strävan att hålla byråkratin inom snäva gränser och statens kostnader inom rimliga ramar borde man allvarligt överväga att slopa SUR.

Men det finns ännu en aspekt på detta problem. Statens ungdomsråd har även fått befogenhet att fördela vissa bidragsmedel inom områden som inte direkt berör ungdomsverksamheten. Jag har här i tankarna de medel för upplysningskampanjerna i alkohol- och narkotikafrågorna som ungdomsrådet handhar och fördelar. Man kan med fog fråga sig om det är riktigt att SUR verkar på områden som gränsar till det kriminologiska och om det inte vore lämpligare att dessa medel anförtroddes exempelvis Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Men jag tänker inte föregripa den diskussion i detta ämne som kanske kommer i kammaren.

Man kan till sist fråga sig om statens ungdomsråd är den demokratiskt valda institution som man skulle vilja att det var. Att, som nu sker, Kungl. Maj:t ensam tillsätter hela styrelsen på tolv personer för denna instans är ur rent demokratisk synvinkel rätt anmärkningsvärt.

Jag ber med detta, herr talman, få yrka bifall till reservationen 2 i kulturutskottets betänkande nr 3.

Fru RYDING (vpk):

Herr talman! Återigen för vi en debatt om bidraget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet, det s. k. aktivitetsstödet. Jag skall inte ännu en gång försöka belysa, av vilken oerhörd nytta denna lokala verksamhet är för vår ungdom -- det torde vid det här laget stå klart för samtliga ledamöter i kammaren.

I motion nr 452 har vänsterpartiet kommunisterna återigen krävt att

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till ungdoms- och folkbildningsverksamhet

dessa anslag skall få karaktären av förslagsanslag. Samtidigt har vi i denna motion noterat det positiva i att man inte längre skall skilja mellan anslag till idrottsorganisationer och anslag till övriga organisationer; de skall bli likställda.

Den ursprungliga målsättningen med detta lokala aktivitetsstöd – 10 kronor per sammankomst -- kan endast uppnås om man låter anslaget få bli ett förslagsanslag. Liksom herr Norrby här gjorde vill jag erinra om att riksdagen år 1971 godkände vad kulturutskottet hemställt i sitt betänkande nr 12. I detta betänkande anförde utskottet beträffande anslagets natur att man så snart underlag förelåg för en bedömning av medelsåtgången under det första året i det nya bidragssystemet -- som alltså infördes 1971 -- borde övergå till ett förslagsanslag.

Jag anser att tiden i högsta grad är mogen att föra upp detta anslag som förslagsanslag. Vi skriver i dag 1974, och vi borde faktiskt nu låta ungdomsorganisationerna få veta hur mycket pengar de skall erhålla per sammankomst. Dessutom borde de få veta att det inte, om de ökar sin aktivitet, skall finnas risk för att deras bidrag per sammankomst minskar. Jag yrkar alltså bifall till reservationen 1 i detta avseende.

Herr talman! Till utskottets betänkande har jag fogat ett särskilt yttrande angående bidraget till hemgårdsrörelsen. Det är naturligtvis bra att denna organisation, som verkligen utför ett värdefullt arbete, genom ett enigt utskotts förslag åtminstone får en höjning på 14 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag. Men, herr talman, det hade varit ändå bättre, och dessutom helt korrekt, om hemgårdsrörelsen hade erhållit en höjning på 19 000 kronor -- alltså bara 5 000 kronor mer än den nu får. En höjning med 19 000 kronor skulle nämligen vara en höjning med sju procent, och det skulle innebära samma relativa ökning som Kungl. Maj:t har föreslagit beträffande övriga ungdomsorganisationer.

Jag har på det bestämdaste velat poängtera det diskriminerande i att hemgårdsrörelsen inte behandlas på samma sätt som övriga ungdomsorganisationer. Då frågan om anslag till hemgårdsrörelsen nästa gång kommer upp i riksdagen, alltså 1975, måste man -- det vill jag understryka -- vid beräkningen av dessa anslag räkna in en kompensation för att anslaget i år satts för lågt, trots den av utskottet föreslagna höjningen med 14 000 kronor. Jag anser att hemgårdsrörelsen inte skall vara diskriminerad på något sätt jämfört med de övriga organisationerna.

Herr LEANDER (s):

Herr talman! I det föreliggande betänkandet är utskottet enigt utom på två punkter. Den ena reservationen gäller statens ungdomsråd, som moderaterna vill avskaffa medan alla övriga partier i utskottet tillstyrker statsverkspropositionens anslag till ungdomsrådet.

Den andra reservationen gäller bidraget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet. Detta anslag har räknats upp kraftigt under de senaste åren. Det började vid 17,5 miljoner kronor under budgetåret 1971/72 och har sedan höjts successivt till 30,5 miljoner kronor, som föreslås i årets statsverksproposition -- alltså nästan en fördubbling. Tidigare har fördelningen skett via två poster -- en för idrotten och en annan för övriga organisationer. Eftersom antalet bidragsberättigade samman-

komster har ökat kraftigare inom idrotten än inom andra organisationer har bidraget per sammankomst blivit mindre för idrotten än för övriga ungdomsorganisationer. Denna olikhet tas nu bort, och detta ser jag personligen som mycket tillfredsställande.

Reservanterna vill höja anslaget ytterligare trots den kraftiga uppräknings som nu sker i statsverkspropositionen och som har skett under de senaste åren.

Reservanterna vill också ändra anslagets natur från det nuvarande, reservationsanslag, till förslagsanslag. Då antalet bidragsberättigade sammankomster visat sig mycket svårberäknat i förväg skulle en övergång till förslagsanslag kunna få äventyrliga budgetmässiga konsekvenser. Detta kan inte utskottsmajoriteten acceptera.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets betänkande på samtliga punkter.

Herr NORRBY (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte uppta lång tid med att replikera föregående talare. Låt mig bara säga att jag håller med om att det är värdefullt att vi har fått detta enhetliga anslag så att ungdomsorganisationerna i fortsättningen kan räkna på att få samma bidrag, även om det kanske inte blir 10-kronan per sammankomst utan något som är lägre. Det är mycket bra det också, och jag noterar höjningen med 3 miljoner kronor som värdefull och glädjande. Jag vill bara erinra om i sammanhanget att förslagsanslaget som vi yrkar på innebär en garanti. Jag har tidigare klargjort vilken betydelse det har för ungdomsorganisationerna att i förväg veta hur mycket pengar per sammankomst – och givetvis då också per arbetsår – man har att räkna med.

Jag vill säga ett par ord till herr Nisser. Jag är förvånad över den "eftertankens kränka blekhet" som har drabbat moderaterna i den här frågan. Jag kan mycket väl erinra mig när moderaternas talesman 1971 riktade en nedgörande kritik mot det dåvarande förslaget om reservationsanslag. Nu har tyvärr också herr Nisser anslutit sig till utskottet på den här punkten och biträder tydligen helt det som moderaterna då talade emot. Det är synd att så har skett.

Jag vill understryka att man i den här kammaren bör ha samma motivation för aktivering av ungdomen som vi kan läsa om t. ex. i Nya Wermlands-Tidningen i dag under rubriken: "Moderaterna vill aktivera ungdomen". Tyvärr har man inte det när man går på förslaget om reservationsanslag.

Herr ÄNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tror att vi i enighet kan slå fast hur värdefullt det arbete är som ideella organisationer och föreningar utför för ungdomen.

När det här ämnet debatterades i fjol riktades stark kritik mot konstruktionen av stödet till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet och de spärar som fanns inbakade i denna samt uppspaltningen av bidragen mellan den idrottsliga verksamheten och annan ideell ungdomsverksamhet. Jag vill instämma i vad herr Norrby nu påpekade, nämligen att den skönhetsfläcken nu är borttagen i statsverkspropositionen, och

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till ungdoms- och folkbildningsverksamhet

att ungdomsverksamhet som bedrivs i socialt fostrande syfte och som har förmågan att aktivera och engagera de unga bedöms på lika sätt.

Det är viktigt att man ser det ideella ungdomsarbetet mot en allvarlig bakgrund. Förutom att aktivera och engagera har också ungdomsarbetet en klart förebyggande målsättning. Ungdomsbrottsligheten har fortfarande en tendens att visa stigande siffror, och staten får vidkännas dryga utgifter för omhändertagande och korrigerings av de unga som på något sätt har kommit snett i samhället.

All förebyggande verksamhet är på sikt värdefull, och särskilt bör detta understrykas då det gäller unga, formbara människor. Det måste också var riktigt att låta de ideella föreningarna vara hörnpelare i den förebyggande verksamheten. Den föreningsfostrade ungdomen har visat en hög social anpassning, och verksamheten är också billig för samhället.

I årets statsverksproposition är bidraget upptaget som reservationsanslag. Meningen med det är att det skall stimulera till ökad aktivitet bland ungdomen, men osäkerheten inför hur mycket organisationerna har att förfoga över försvårar verksamheten då beloppet kan variera rätt mycket per person och sammankomst från ett år till ett annat, beroende på verksamhetens omfattning. Självfallet blir verksamheten lidande på detta och redovisningen blir både kostnadskrävande och krånglig. Då kommunernas bidrag ofta är bundna till storleken av det statliga stödet uppstår svårigheter för bedömningen också av det kommunala stödet.

Ungdomsverksamheten med statligt stöd har nu fungerat så länge att tiden bör vara inne att övergå till förslagsanslag. Jag vill i detta hänseende yrka bifall till reservationen 1 vid punkten 2. Med den anslagskonstruktionen uppnår man den ursprungliga målsättningen, 10 kronor per sammankomst.

I motionen 1363 har jag tillsammans med ett par andra ledamöter yrkat på en sänkning av den nedre åldersgränsen för de bidragsberättigade grupperna till 7 år. Försöksverksamhet har bedrivits bland dessa unga åldersgrupper, och utfallet har varit enbart positivt. Pengar för denna verksamhet har man fått ur allmänna arvsfonden. Konkreta exempel på denna typ av verksamhet inom idrotten är kvartersserier i fotboll, SUM-Sim i simning och Kalle Anka-Cup i utförsåkning – för att nämna ett nu aktuellt exempel. I den senare tävlingen har i år deltagit över 22 000 ungdomar, vilket ger en uppfattning om verksamhetens omfattning.

Forskningsresultat och utvecklingspsykologiska rön stöder uppfattningen att gruppaktivitet och grupptillhörighet före 12 års ålder är av mycket stor betydelse för individens psykiska utveckling. De flesta tunga remissinstanser stöder också uppfattningen att verksamheten i åldrarna under 12 år är mycket betydelsefull.

Herr talman! Jag får beträffande detta avsnitt av motionen nöja mig med förhoppningen att de ideella föreningarna även kommande år skall få anslag ur allmänna arvsfonden och att verksamheten därför skall kunna fortsätta. Det skulle vara något av en katastrof för de ideella föreningarna – och naturligtvis också för samhället – om verksamheten bland de yngsta inte kunde fortsätta på grund av brist på medel. Jag tror att vi får ta den här frågan under omprövning ett kommande år.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 1 vid punkten 2, Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet.

Herr BJÖRK i Gävle (c):

Herr talman! Alla torde vara överens om vad ungdomsorganisationerna betyder för vårt samhälle. Den sociala träning som man där får och det ansvar som man där lär sig att ta är en stor tillgång. Som vi vet grundläggs i organisationerna den förståelse för de demokratiska värdena som bidrar till vårt samhälles vidareutveckling. Det är också viktigt att ungdomen så snabbt som möjligt får delta i olika typer av demokratiskt beslutsfattande.

Vi har under de senaste åren haft en livlig debatt på ungdomsområdet. Speciellt har den rört sig om vad många anser utlovat, nämligen 10 kronor per aktivitetsgrupp för den lokala verksamheten. Debatten kanske har blivit något snedvriden, eftersom den inte har tagit hänsyn till situationen totalt sett för de olika organisationerna. Riksdagen beslöt också i följd att begära en översyn av det totala samhällsstödet. Jag vill fråga fru statsrådet Hjelm-Wallén, eftersom hon just nu finns i kammaren, när man kan beräkna att denna utredning kommer att tillsättas.

Det finns, som jag ser det, starka skäl att nu sänka den nedre åldersgränsen till 7 år. Jag hoppas att de förslag som framlagts av de utredningar som statens ungdomsråd gjort kommer att förverkligas så snart som möjligt.

Utskottets skrivning när det gäller de bidrag som utgått ur allmänna arvsfonden är kanske något egendomlig. Dessa bidrag har inte varit generella, utan de har utgått för specialaktiviteter, och det är därför bara vissa organisationer som fått del av dessa bidrag.

I fråga om bidraget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet sade herr Norrby att frågan om förslagsanslag nu borde tas upp till beslut. Jag anser att det finns starka skäl för att man nu löser denna fråga. Det är svårt för organisationerna att beräkna sina inkomster, eftersom man inte vet vilket utfall aktivitetsstödet kommer att ge. Det är svårt att planera verksamheten när man inte vet vilka inkomster man kommer att ha i framtiden.

Skillnaden i bidragsgivningen till idrottsorganisationer och s. k. övriga organisationer kommer nu att utjämnas. Det tycker jag är bra, eftersom det tidigare systemet skapade en viss irritation mellan olika typer av organisationer. Jag hoppas att detta nu skall bli ordentligt tillrättat.

När det gäller statens ungdomsråd är jag förvånad över att moderaterna envisas med den här motionen. Men motionen har fått den skrivning i utskottsbetänkandet som jag tycker att den förtjänar.

I fråga om hemgårdsrörelsen har utskottet varit välvilligt och tillstyrkt min motion. Det är bara att tacka för det!

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 1 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl.

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Bara ett kort svar på en direkt fråga av herr Björk i Gävle. Vi har inom departementet påbörjat det översynsarbete som

Nr 44

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till ungdoms- och folkbildningsverksamhet

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till ungdoms- och folkbildningsverksamhet.

riksdagen har begärt och som det talas om i statsverkspropositionen. I första hand gäller översynen det lokala stödet. Vi kommer på ett senare stadium av detta översynsarbete att ta kontakt med organisationerna och med Kommunförbundet.

Frågan om det statliga stödet tas upp via ungdomsrådet, som här gjort en utredning.

Herr BJÖRK i Gävle (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill tacka för svaret på min fråga. Jag är tacksam för att man har kommit i gång med detta utredningsarbete. Statsrådet Hjelm-Walléns inställning när det gäller organisationernas medverkan anser jag vara positiv, och jag ber bara att få tacka.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Det var närmast herr Nissers anförande som gjorde att jag vill säga några ord om statens ungdomsråd.

Han ställde när det gäller statens ungdomsråds fortsatta existens den klassiska frågan: To be or not to be? Jag tycker att han i stället borde ha ställt den frågan apropå moderaternas årliga motioner och reservationer i denna fråga.

Det kan vara angeläget att för reservanterna klargöra vilka uppgifter rådet fullgör och vilken verksamhet det bedriver. Rådet har framför allt tre uppgifter. För det första fungerar det som ett kontakt- och samrådsorgan mellan ungdomsorganisationerna och staten. För det andra fungerar rådet som ett organ åt regeringen, speciellt i frågor som rör ungdomsorganisationerna. För det tredje är rådet ett verkställande organ i vissa frågor.

Alla dessa uppgifter är viktiga ur ungdomsorganisationernas synpunkt.

Sedan den nya organisationen infördes 1970 vill jag påstå att ungdomsrådet handlagt dessa frågor på ett sätt som ungdomsorganisationerna funnit vara värdefullt och till stöd för deras verksamhet.

Jag vill mycket klart säga ifrån att ungdomsrådet inte har någon som helst ambition att arbeta vid sidan av organisationerna. Tvärtom har ungdomsrådet en mycket väsentlig uppgift i att verka tillsammans med organisationerna.

Jag skall ta några exempel. I oktober månad lade en arbetsgrupp inom rådet fram ett förslag om en principiellt ny utformning av det centrala stödet till organisationerna. Arbetet har genomförts i en för svenskt utredningsväsende ganska unik öppenhet. Organisationerna fick fortlöpande möjligheter till kontakter med utredningen.

Nu har remisstiden över utredningens förslag gått ut. I dag kan vi konstatera att det råder en mycket bred uppslutning bland organisationerna kring detta förslag. En av orsakerna till uppslutningen är just det mycket nära samarbetet mellan organisationerna och statens ungdomsråd.

Herr Nisser ställer nu frågan om inte detta är ett extra utslag av den byråkratiska floran. Jag tror inte man kan påstå detta när det gäller denna verksamhet.

Onsdagen den
20 mars 1974*Anslag till ungdoms- och folkbildningsverksamhet*

Låt oss ta ett annat exempel. Det gäller de fortlöpande kontakter som ungdomsrådet har med ungdomsorganisationerna genom särskilda instruktörskonferenser och genom de representantskapsmöten som man har. Dessa möten ger ungdomsorganisationerna möjligheter att kontinuerligt lämna sina synpunkter och kanalisera sina åsikter i aktuella ungdomsfrågor – en möjlighet som också gärna utnyttjas av organisationerna. Det bevisas av den mycket breda uppslutning vid dessa arrangemang som vi får från organisationernas sida. Jag tror inte heller att herr Nisser kan säga att detta är ett exempel på ett utbredande av den byråkratiska floran.

Ett tredje exempel som jag gärna vill ta upp gäller den försöksverksamhet som ungdomsrådet bedriver. Den genomföres i Östersund, Köping, Mölndal och i Olofström. Denna verksamhet genomföres under mycket intim samverkan med organisationerna och kommunerna. Syftet med verksamheten är att finna metoder och verksamhetsformer som ger organisationerna bättre möjligheter att komma i kontakt med nya, bredare ungdomsgrupper. Att finna sådana metoder uppfattar de flesta organisationer som en mycket väsentlig fråga. Inte heller denna verksamhet kan ses som något utslag av byråkrati från ungdomsrådets sida.

Man kan fortsätta uppräknningen, t. ex. det förtroende som ungdomsorganisationerna visar statens ungdomsråd vad gäller fördelningen och handläggandet av de pengar som riksdagen tidigare beslutat om, alkohol- och narkotikaupplysningen, som herr Nisser också var inne på, och mycket annat. Jag tänker nu inte ta upp någon debatt om detta, ty vi får tillfälle att diskutera den frågan senare. Jag är bara litet förvånad över – det vill jag ha sagt som en parentes – att herr Nisser betraktar detta som en fråga som gränsar till det kriminologiska fältet. I första hand tror jag nog organisationerna uppfattar detta som en social fråga.

Jag vill trots detta säga att rådet naturligtvis har sina begränsningar. Rådet är ett statligt organ som på ett unikt sätt skapar möjligheter till kontakt mella organisationerna och staten. Rådet har inte och får inte ha någon ambition att vara något slags representativt organ för ungdomsopinionen i olika politiska frågor. Vi kan inte från rådets sida göra anspråk på att företräda något slags enig folkopinion, och det är som sagt var inte heller ambitionen.

Men om man inser denna begränsning, något som jag vill påstå att rådets ledning hittills har gjort och också kommer att göra i fortsättningen, så har rådet en viktig uppgift att fylla just som kontakt- och samrådsorgan mellan stat och organisationer.

Jag vill göra en sista kommentar till herr Nissers anförande. Han gör i sitt verbala sätt att framföra sin mening en reträtt i förhållande till den reservation som är skriven. Han säger att man allvarligt bör överväga att slopa statens ungdomsråd. Reservationen säger att man omedelbart skall klippa av anslag till statens ungdomsråd.

Jag vill varna för det synsättet. Herr Nisser går genom ett sådant agerande rakt emot väsentliga intressen för ungdomsorganisationerna, och det är beklagligt. Jag skulle vilja rekommendera herr Nisser, de moderata motionärerna och de moderata reservanterna att gå ut till organisationerna och andra intresserade grupper på fritids- och ungdoms-

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till ungdoms- och folkbildningsverksamhet

området och lyssna till deras uppfattningar. Då kommer man att finna att det sannerligen inte finns någon utbredd uppfattning om att rådet skall läggas ned. Inom ungdomsrådet är vi i stället mycket glada för det förtroende som organisationerna har visat oss. Det förtroendet, det försäkrar jag, kommer vi att göra allt för att leva upp till. Det förpliktar, och det lägger ett stort ansvar på rådet. Med eller utan reservanternas hjälp kommer rådet även fortsättningsvis att fullfölja sina för organisationerna så viktiga uppgifter.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NISSER (m):

Herr talman! Till herr Gustavsson i Nässjö vill jag säga att vi här har två principiellt olika ståndpunkter, och vi skulle i och för sig kunna fortsätta diskussionen hela natten. Men från moderat håll anser vi att varje ny institution mer eller mindre bidrager till att öka byråkratin. Vi vill inte förneka att statens ungdomsråd har vissa uppgifter, men vi förfäktar den åsikten att det säkerligen skulle gå lika bra att gå direkt från departement ned till ungdomsorganisationerna.

Ungdomsrådet är ett statligt organ, säger herr Gustavsson. Ja, det är det i och med att styrelsen är tillsatt av regeringen. Men däri ligger också en risk att om man ger alltför många och stora uppgifter till statens ungdomsråd, så kan det bli en viss styrning. Vi kan inte se det på annat sätt. Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen 2.

Till herr Norrby vill jag slutligen bara säga att om det är någon som har "hoppat" i den här frågan om förslagsanslag kontra reservationsanslag så är det väl egentligen det parti som herr Norrby tillhör. Om jag inte minns fel hade ni en ståndpunkt år 1971. Åren 1972 och 1973 intog ni en annan ståndpunkt, och år 1974 har ni gått tillbaka till den första ståndpunkten. Om det är ett hoppande eller inte får herr Norrby själv avgöra. Jag tycker det är ett ganska underligt sätt att ta ställning. Men kanske är det ett sätt att följa tidens krav, vad vet jag! I varje fall har vi från moderat håll inte hoppat i den här frågan, utan vi har hållit fast vid reservationsanslagslinjen.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! För herr Nisser är detta i första hand en fråga om byråkrati eller inte. För mig – och jag är också övertygad om att de flesta ungdomsorganisationerna har samma uppfattning – är detta en fråga om service, om stöd för organisationerna som staten ger genom skapandet av statens ungdomsråd. Jag tycker därför inte att det finns någon som helst riktighet i herr Nissers resonemang om att lägga ned ungdomsrådet.

Så säger herr Nisser, och det kan jag gärna hålla med honom om, att visst finns det risk för att man lägger på rådet uppgifter som det inte skall ha. Men den risken är man medveten om. Som jag sade i mitt första anförande så gör inte heller rådet anspråk på – och kommer inte heller att göra det – att tala i alla olika politiska frågor på en samlad ungdomsopinions vägnar, utan man kommer att tala i frågor där man

anser sig ha kompetens att göra det. Man kommer vidare att fungera som ett kontakt- och samrådsorgan mellan staten och organisationerna.

Herr NORRBY (c):

Herr talman! Jag vill bara säga till min bänkkamrat herr Nisser att om det är så att vi har hoppat på något vis, så har vi ändå lyckats att nå högre och högre i den här frågan. Jag tror att det var herr Leander som poängterade att stödet har räknats upp under den tid som stödet har varit till förfogande.

För vår del har vi gjort den bedömningen 1972 och 1973 att det finansiella läget inte har tillåtit att vi gått högre än vad vi plussat på i dessa båda fall, dvs. under det senaste året 5 miljoner kronor. Jag ber att få påminna herr Nisser om att också moderaterna var med på den höjningen. Det är glädjande att notera.

Vi har sagt i vår reservation att vi med de erfarenheter som vi har vunnit av stödet nu finner tiden inne att gå över på förslagsanslag. Därvid stöder vi oss på den beräkning som skolöverstyrelsen har gjort, där man beräknat antalet sammankomster till 3,3 miljoner. Om man ger 10 kronor per sammankomst skulle det bli 33 miljoner kronor, alltså helt i linje med vad vi föreslår i reservationen.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

M o m. 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Norrby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 2 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Norrby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 197
Nej – 135

Nr 44

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till ungdoms- och folkbildningsverksamhet

Onsdagen den
20 mars 1974

Anslag till ungdoms- och folkbildningsverksamhet

M o m. 3-6

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Nilsson i Agnäs och fru Mogård, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nisser begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Nilsson i Agnäs och fru Mogård.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nisser begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 283

Nej — 46

Avstår — 2

Punkten 5

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 4 med anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till vissa kyrkliga ändamål jämte motioner.

Utskottets hemställan bifölls.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren uppskjuta behandlingen av återstående på föredragningslistan upptagna ärenden till morgondagens sammanträde.

§ 10 Herr talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle inrikesutskottets betänkanden nr 2 och 3 samt socialutskottets betänkande nr 3 i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden samt trafikutskottets betänkanden nr 2 och 5 sättas sist.

§ 11 Meddelande ang. enkel fråga

Nr 44

Onsdagen den
20 mars 1974

Meddelades att följande enkla fråga denna dag framstälts, nämligen av

Nr 125 Herr *Wachtmeister* i Staffanstorp (m) till herr kommunministern om undantag från kommunreformens fullföljande:

Är det statsrådets principiella uppfattning att man, mot bakgrunden av den allt kraftigare opinionen mot alltför stora kommunala enheter, kan göra undantag när det gäller kommunreformens fullföljande exempelvis när det gäller Bara, Burlöv eller Svedala kommuner?

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 22.54.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert